

prosvetni delavec

List delavcev v vzgojnoizobraževalnih zavodih

Ljubljana, 14. marca 1975 – Leto XXVI – Številka 4

Položaj

– Je kdo kaj rekel? Bi mi kdo rad kaj očital? Me spodnašal?
Tišina.

– Tako je prav! Za uspeh smo vsi enako odgovorni.

Kdo pa je odgovoren za neuspeh?

JA-MA

Vztrajna rast

Letošnjega 26. februarja je bila prva seja izobraževalne skupnosti Slovenije – takšna, kakršna je zamišljena in potrjena s pismenimi izjavami občinskih izobraževalnih skupnosti.

Izobraževalna skupnost SR

Slovenije je bila z zakonom ustanovljena leta 1967. Svojo dejavnost je razpletla v 54 temeljnih izobraževalnih skupnostih, ki so bile zadolžene za financiranje osnovnega šolstva in predšolskih dejavnosti. Lahko trdimo, da so bili to že ne-

kakšni zametki samoupravnih interesnih skupnosti. V Sloveniji imamo danes 60 občinskih izobraževalnih skupnosti ter ljubljansko in obalno izobraževalno skupnost. Bistvena razlika med prejšnjimi temeljnimi izobraževalnimi skupnostmi in sedanjimi občinskimi je ta, da je bil temelj prejšnjih skupnosti zakon, temelj novih pa sta dogovorjanje in pogodba. Udeleženi so torej vsi občani. Ne le pri delu, temveč tudi pri odločanju. Po ustavi so sedanje samoupravne izobraževalne skupnosti del našega gospodarstva in del našega življenja.

Množičnost pa prinaša poleg demokratičnosti tudi zapletenost: zato je razumljivo, da bomo predlog samoupravnega

sporazuma o ustanovitvi izobraževalne skupnosti Slovenije (na prvi seji so ga soglasno sprejeli) ter predlog statutarnega sklepa sproti dopolnjevali in tudi popravljali, če bo potrebno. Sedanji predlog je bil dolgo v razpravi; vse pripombe so sestavljavci upoštevali. Vendar se porajajo nenehno nove, kakor jih zahteva praksa. V razpravi na seji so delegati predlagali predvsem spremembo 23. člena samoupravnega sporazuma, ki navaja, da skupščina sprejema sklepe z večino glasov prisotnih članov. To ne gre: izvoljeni člani v resnici odločajo – tudi če jih ni na seji, ker se v tem primeru šteje njihov glas, če ne

Jože Volfand

Med teorijo in življenjem

Izkušnje prvega šolskega polletja so nas prepričale, da uveljavljanje predmeta samoupravljanje s temelji marksizma na vseh srednjih šolah ni več nepopisan bel list. Pionirsko delo je opravljeno. Predmeta, vsaj tako kažejo prve ocene, v šolah niso sprejeli kot nebodigatreba. Tudi prve brazde so zorane in začetne ovire odstranjene. Politične in pedagoške ocene pa vendarle nazorno govorijo o grmadi nalog, pred katere so postavljeni pedagoški delavci in učenci, strokovne vzgojnoizobraževalne ustanove in tudi Zveze komunistov, če hočemo, da predmet samoupravljanje s temelji marksizma ne bo pristal med klasičnimi, izrazitimi šolskimi predmeti, ki se navadno sučejo samo v svetu znanja – mimo resničnega življenja.

Že ko smo razgrinjali idejno-politične razsežnosti uvedbe tega predmeta v šole, smo rekli, da lahko z učnimi temami iz teorije in prakse samoupravljanja in marksizma hitreje obrišemo debelo plast prahu z usedlin tistega življenja v naših šolah, ki bi moralo že zdavnaj zapustiti šolske klopi. Spreminjajmo, bogatimo in mladimo našo šolo, kot to zahteva vsakodnevni nevarljivi pogled v vrtince resničnega življenja. Ne le življenja sončnosti, ampak življenja, ki ga mlado čustvo in razum vsrkavata v polnem vrenju protislovij.

Zato smo rekli, da samoupravljanje s temelji marksizma ne more biti samo predmet. Postati mora tisto šolsko okno, skozi katerega bodo močnejše, neizprosno prodrli v razrede novi odnosi med učenci in učitelji, nova metodologija in organizacija pedagoškega dela, nova spoznanja – niti, ki povezujejo teorijo o naši družbeni prihodnosti z njeno tiktakajočo resničnostjo.

In kje smo?

Učbenika še nimamo. Zaradi skromnega predznanja učencev in neusklajenosti med osnovnošolskim predmetom temelji socialistične morale in novim predmetom v srednjih šolah ostajajo nekatere učne teme nedodelane. Učni načrt prehitava sedanje znanje učencev o pojmih, kot so razredni boji, lastninska razmerja, diktatura proletariata in drugi. Ocena metodoloških in didaktičnih novosti, ki naj bi kar trumoma prodrle v razrede s predmetom samoupravljanje s temelji marksizma, se prav tako ne sklada z obeti. Še vedno oboji – učenci in učitelji preradi pristajamo na frontalni pouk in na varno pozicijo avtoritativnega posredovanja učnih vsebin... In podobno.

Toda vsi ti sopotniki pionirskega krčenja poti predmetu, samoupravljanje s temelji marksizma v življenje naših šol nosijo v sebi predvsem pedagoško metodično naravo problemov. So snov za raziskovalni in delovni navdih strokovnim pedagoškim ustanovam na Slovenskem.

Če pa smo zares pristali na dialektično formulo, da je samoupravljanje s temelji marksizma predmet, ki ni samo predmet, potem moramo v politični oceni o uveljavitvi samoupravljanja s temelji marksizma v šolah odmeriti razsežnosti še drugim izkušnjam in spoznanjem.

Za spoznavanje samoupravljalvske prakse ni dovolj časa, morada tudi ne dovolj naporov. Toda tam, kjer so se učenci in učitelji srečali z delegati, kjer so odšli v krajevno skupnost ali v samoupravno interesno skupnost, so začutili življenje, da bi ga lahko uglasili s teorijo slišane in občutene.

Vse naštetu pa še vedno ostaja le cvet v svetlu očen in razmišljanj, koliko je predmet samoupravljanje s temelji marksizma postal sestavni del učnovzgojnega procesa in dela na šoli. In koliko je zares pomladil, osvežil podobo socialistično angažirane in samoupravne šole. Če naša šola ne bo bolj samoupravna in če ne bo pogumneje stresla s sebe ostankov klasičnih odnosov med učenci in učitelji, se zna zgoditi, da samoupravljanje s temelji marksizma ne bo nič drugega kot nov šolski predmet, kot nova učna obveznost. Kajti nekaj naštetih pedagoških in drugih pomanjkljivosti bomo slej ali prej znali odpraviti. Najbrž pa bo teže izpeljati nalogo, ki je v tem trenutku najpomembnejša.

Zagrabiti bi jo morali pedagoški delavci in učenci, najnaprednejši deli zbornic in komunisti na šolah. Oceniti moramo, koliko novi predmet že izžareva prve žarke v spreminjanje odnosov v šolah. Koliko učence in učitelje že v šoli postavlja na laž, češ da sta teorija in življenje vsaksebi kot popek in cvet. Odgrniti bi morali zaveso, ki se sedaj pozibava med teorijo in življenjem, že kar na šoli, v zbornicah, med učenci in učitelji. Te vrste ocen, razprav in odprtih pogledov v resnični svet odnosov v šolah bi pomenile že prvo precejšnjo zmago predmeta samoupravljanje s temelji marksizma.

Šole, javite se!

Vsi prosvetni delavci so naročniki našega lista na osnovni šoli POHORSKI BATALJON OPLOTNICA, ENOTA KEBELJ, in na osnovni šoli OSMIH TALCEV LOGATEC.

Pripisali so še: „Hkrati vam sporočamo, da smo zelo zadovoljni z vsebino vašega lista. Radi ga prebiramo, saj v njem najdemo vse, kar zanima prosvetnega delavca. Seznanimo se s tegobami, ki tarejo učitelja, pa tudi razvedrilo se ob prebiranju zabavnega čtiva. Le tako naprej!“

Prosimo šole, kjer vsi člani kolektiva prejema Prosvetnega delavca, naj nam to sporočijo!

Redni razpis prostih delovnih mest

Letošnji redni razpis prostih delovnih mest bo izšel v Prosvetnem delavcu 11. aprila. Šolska vodstva prosimo, da pošljejo razpise (z oznako „za redni razpis“) republiknemu komiteju za vzgojo in izobraževanje (prej republikni sekretariat za prosveto in kulturo) Ljubljana, Župančičeva 3 – najkasneje do 20. marca.

(Nadaljevanje na str.2)

V predavalnici Kliničnega centra v Ljubljani je bil 1. marca zbor predmetnih učiteljev gospodinjstva SRS, pri katerem so sodelovali strokovnjaki zavoda za zdravstveno varstvo SRS in drugi pedagoški delavci. Zbranim učiteljem iz vse Slovenije so nato prikazali delo v eni največjih kuhinj v Sloveniji, kjer pripravijo dnevno več kot 1800 obrokov za bolnike vseh zdravstvenih centrov na tem območju. (Foto: Edi Šelhaus)

Zelena luč za šolsko televizijo

Načrt razvoja šolske televizije za vse stopnje šolskega sistema

Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje SRS je pred nedavnim podrobno obravnaval poročilo o delu zavoda SRS za šolstvo v lanskem letu in delovni načrt za letošnje leto.

Zavodu je izrazil priznanje za opravljeno delo in hkrati ugotovil, da zajema letošnji načrt veliko nalog. Brez sodelovanja drugih zainteresiranih dejavnikov ga gotovo ne bo mogoče uresničiti. Zavzeta razprava je ponovno opozorila na že zdavnaj ugotovljeno resnico: pomankanje kadrov in prostora ter slabo materialno osnovo pri zavodu SRS za šolstvo.

Razpravljalci so soglasno zahtevali, naj bo zavod razbremenjen tistih nalog, ki jih še

vedno opravlja, kljub temu da so za to zadolžene druge ustanove. Med te naloge spada izpopolnjevanje učiteljev, ki bi ga bile že pred leti morale prevzeti ustrezne visokošolske ustanove.

Strokovni svet je med drugimi vprašanji obravnaval posebno pozorno tudi predlog načrta zavoda za razvoj šolske televizije do leta 1980. Načrt predvideva, da bi takrat uvedli televizijo na vse stopnje šolskega sistema. Televizija, doslej vse premalo izrabljeno vzgojno-izobraževalno sredstvo, ki ga sicer že nekaj let uporabljamo predvsem za obveščanje in razvedrilo, bo tako dobila svoje pravo mesto v šolskih urah in postala vzgojnoizobraževalni pripomoček učencu in učitelju.

Člani sveta so predlagali, naj bi šolsko televizijo uvajali v skladu z možnostmi in na tistih področjih, kjer bodo televizijske oddaje res kakovostne. Že letos je predviden prehod uredništva šolske televizije k rtv Ljubljana. Zavod za šolstvo bo še naprej skrbel za uvajanje programa šolske televizije in ga usklajeval z ljubljansko rtv. Uresničenje programa pa bo prevzela rtv Ljubljana, saj zavod nima svoje televizijske tehnike. Za uvajanje in razvoj šolske televizije morajo poleg zavoda za šolstvo skrbeti tudi samoupravne interesne skupnosti, vzgojnoizobraževalne organizacije in pedagoški delavci.

Na razpravi so predlagali, da bi s sodelovanjem zavoda zbrali in upoštevali vse dosedanje izkušnje s šolsko televizijo v Sloveniji in da bi si prizadevali za njen pospešen, usklajen vsebinski razvoj.

Razprava je poudarila, da mora postati šolska televizija sestavni del rednega televizijskega programa. Zavod SRS za šolstvo bo strokovno pomagal pri načrtovanju programa in skrbel za učinkovito vključevanje teh oddaj v vzgojnoizobraževalni proces.

T. D.

Pomladno prebujanje

Vztrajna rast

(Nadaljevanje s 1. str.)

kot nasprotno mnenje, pa vsaj kot dejstvo, da so se odločanja vzdržali. Zato so besedo „priosnih“ iz samoupravnega sporazuma črtali.

Do letošnjega 25. marca bo tudi skupščina SR Slovenije dala svoje pripombe k samoupravnemu sporazumu o ustanovitvi izobraževalne skupnosti Slovenije; potem bodo sestavljavci lahko vse zbrane pripombe upoštevali ter dokument izboljšali in izpopolnili.

V razpravi so delegati opozorili tudi na to, da zbiramo podatke o vzgojnoizobraževalnih ustanovah, njihovem finančnem stanju in izračunih po tolikih poteh — nikdar pa ne dobimo enakih rezultatov. Tako prikazuje svoje podatke statistika, drugačne izobraževalna skupnost, občinske izobraževalne skupnosti itn. Če hočemo naše delo postaviti na trdne temelje, morajo biti izračuni natančni. Ne gre torej za različna mnenja, temveč za dejstva! Dogaja se, da začnemo vedno znova, namesto da bi upoštevali izkušnje in gradili naprej.

Udeleženci so podprli zahtevo, naj bodo vse srednje šole v Sloveniji enako obravnavane. In spet je bilo na vrsti vprašanje

financiranja novih oddelkov in dijaških domov. „Zahtevamo, da v republiki izdelajo načrt razvoja srednjega šolstva in gradnje dijaških domov. Tudi v republiki je treba določiti vrstni red!“ je poudaril delegat iz Nove Gorice.

Drugo nenehno ponavljajoče se vprašanje so kadri. V srednjih šolah vedno bolj primanjkuje učiteljev za tehnične predmete; te šole torej sploh ne morejo več opravljati svojega poslanstva tako, kot bi ga morale.

Tudi vprašanje solidarnosti je v sedanjih razmerah, ko dobivajo izobraževalne skupnosti denar iz zasebnega sektorja, postalo bolj pereče. Siromašni predeli bodo še bolj siromašni. „Nočemo zavirati razvoja bogatih, vendar je odnos do revnih izredno slab,“ je poudaril delegat iz Pomurja.

Ze samo to, kar so delegati povedali na prvi seji skupščine izobraževalne skupnosti Slovenije, bi bilo mogoče povzeti takole:

- Zavedati se moramo:
- kaj hočemo doseči;
 - kakšne kadre potrebujemo za uresničitev načrtov;
 - kako jih bomo usposobili;
 - koliko denarja premoremo.
- Boj jasno in bolj odločno

kot kdaj koli doslej so delegati poudarili, da razprave, študije in resolucije same po sebi še ničesar ne pomenijo. Sadove rodijo šole, ko se spremenijo v dejanja.

Delegati so izvolili:

- predsednika skupščine izobraževalne skupnosti Slovenije — Franca Branislja
- predsednika izvršnega odbora — Jožeta Deberska
- predsednika zbora izvajalcev — dr. Ota Norčiča
- predsednika zbora porabnikov — Tomaža Bizajla.

NEŽA MAURER

Mag. Zvone Verstovšek, vodja oddelka za vsebinsko vprašanje vzgoje in izobraževanja pri republiški izobraževalni skupnosti Slovenije

3. srečanje

pesnikov in pisateljev

V Gradišču v Slovenskih goricah so se spet sestali pesniki in pisatelji začetniki. Srečanje so pod pokroviteljstvom Društva slovenskih pisateljev organizirali in omogočili: KPD „Ernestek Golob-Peter“ Gradišče, OO ZSM Slovenije Gradišče, revija Antena, RK ZSM Slovenije, ZKPO Slovenije, Združenje gledaliških skupin Slovenije, občinska kulturna skupnost Lenart, OK ZSM Lenart, slikarska kolonija Zavrhn in „Radenska“ Radenci.

Na razpis za 3. srečanje pesnikov in pisateljev začetnikov je 165 avtorjev vseh poklicev in starosti poslalo 425 pesmi in proznih prispevkov. Člani strokovne komisije: Ivan Potrč (Ljubljana), Nada Gaborovič (Maribor) in Marko Kravos (Trst), vsi znani slovenski literarni ustvarjalci, so se pohvalno izrazili o prebranih prispevkih. Ti so po kakovosti, so dejali, mnogo boljši kot v preteklosti, sveži, iskreni in pestri po snovi, ki jo obravnavajo. Pomembno je predvsem to, da vejejo iz njih tegobe in veselje današnjega človeka (zdomci,

odtujenost med ljudmi, študij, skrb za zemljo).

Udeleženci posvetovanja o načinih in možnostih za uveljavljanje pesnikov in pisateljev začetnikov pri nas so ugotovili, da bo potrebno več skupnega napore že znanih pisateljev, pesnikov in tistih, ki so šele na začetku ustvarjalne poti, da bodo odpravili nekatere začetniške jezikovne in tehnične slabosti in našli prostor v slovenskih revijah in časopisih.

Da ne bi bila taka srečanja tako bežna, bodo v prihodnje verjetno organizirali večdnevne kolonije, na katerih se bodo temeljito pomenili o vsem, kar jih teži.

V posebnem zborniku bodo vsako leto objavili dela dvajsetih najboljših avtorjev.

Na literarnem večeru v kulturnem domu v Gradišču so

člani dramske skupine ekonomske srednje šole iz Celja predstavili pesmi in prozo Stanislave Krpan iz Kranja (nagrada ZZS Slovenije za najbolj angažirano besedilo), Irene Petek iz Radenec, Livjane Leban iz Šempetra pri Novi Gorici (bronasta Antena), Marjete Dajčman iz Novega mesta, Rozike Čanč iz Velenja, Ivana Dretnika, kmeta s Tolstega vrha pri Ravnah (srebrna Antena), Ede Podpečan iz Dobrne (zlata Antena), Bogomira Šefica iz Ljubljane, Nika Nikolčiča iz Vrhnik in Nežke Dular iz Novega mesta.

Naj končam ta zapis z besedami Nade Gaborovičeve: „Veseli smo lahko, da Slovenci radi pišejo, da ljubijo svojo besedo in da nosijo v sebi domovino.“

STANE JESENOVEC

Razpis tem za Prešernove nagrade in priznanja za leto 1976

Upravni odbor sklada Prešernovih nagrad študentom univerze v Ljubljani je na predlog fakultet, komisije za študijska in znanstvenoraziskovalna vprašanja študentov in učiteljev slovenske narodnosti v zamejstvu in centra za razvoj univerze sprejel predloge tem nalog za Prešernove nagrade in priznanja, ki naj bi jih pisali študenti. Za leto 1975 razpisuje 236 tem: 20 tem na filozofski fakulteti, 38 na pravni, 13 na ekonomski, 35 na fakulteti za naravoslovje in tehnologijo, 9 tem na fakulteti za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo, 6 na fakulteti za elektrotehniko, 6 na fakulteti za strojništvo, 39 na medicinski fakulteti, 37 na biotehniški in 13 tem na fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo.

Univerza razpisuje 20 tem (8 jih predlaga komisija za študijska in znanstvenoraziskovalna vprašanja študentov in učiteljev slovenske narodnosti v zamejstvu, 12 pa center za razvoj univerze). Posamezne teme bodo objavljene v Objavah univerze v Ljubljani za študijsko leto 1974/75, št. 1-2.

Po pravilniku o skladu Prešernovih nagrad študentom univerze v Ljubljani se poleg nalog s temar i, ki jih je razpisal upravni odbor in so jih študentje izbrali pod mentorjevim vodstvom, nagrajujejo tudi naloge, ki so si jih zamislili in izbrali študentje ali skupina študentov v sporazumu z mentor-

jem ali na učiteljevo pobudo in pod njegovim vodstvom. Vse te naloge imajo enake možnosti za podelitev nagrade ali priznanja. Za diplomske in seminarske naloge, ki ustrezajo razpisnim pogojem in so bile napisane lani, lahko prejmejo študentje priznanje, izjemoma pa tudi nagrado.

Študentje naj predložijo delo, s katerim želijo dobiti nagrado ali priznanje, najkasneje do letošnjega 31. decembra pristojnim fakultetam. Delo bosta strokovno ocenila dva univerzitetna učitelja, ki ju bo določil pedagoškoizobraževalni svet. Recenzenti bodo ocenjena dela izročili fakultetni študijski komisiji. Ta bo naloge obravnavala in jih predlagala za nagrade ali priznanja ter določila vrstni red.

Delo, ki bo upoštevano za podelitev Prešernove nagrade ali priznanja, mora biti samostojno in kakovostno. Ocenjeno bo glede na stopnjo izvirnosti zamisli, postavk, metodičnih prijemov in sklepov, glede na to, ali zajema elemente analize in koliko, glede na obsežnost in celostnost obravnavane snovi, glede na trud, ki ga je zahtevalo in glede na jezikovno dognanost, razumljivost in jasnost. Rezultati naj bodo prikazani v jasni in jedrnatih obliki. Prešernove nagrade in priznanja za leto 1975 bodo podeljene na slovesnosti ob obletnici Prešernove smrti v letu 1976.

Zanimivo predavanje

Okrog sto strokovnih delavcev v vzgojnih zavodih in v nekaterih drugih ustanovah se je zbralo v Izoli 6. in 7. marca na predavanju prof. dr. Norberta Myschkerja, predstojnika oddelka za specialne pedagoge univerze v Hamburgu.

Predavatelj je obravnaval teme: Risanje ob glasbi, Igra vlog, Specialna pedagogika in terapija agresivnih otrok in mladostnikov.

Udeleženci so z velikim zanimanjem sledili predavanju znanega strokovnjaka, s katerim Društvo defektologov Slovenije že nekaj časa uspešno sodeluje.

Velenje

Oddelek kranjske visoke šole

Letošnjega 24. februarja so v Velenju svečano odprli oddelek kranjske visoke šole za organizacijo dela, na katerem je vpisanih 38 slušateljev s tega območja. Svečanosti so se poleg študentov oddelka udeležili predstavniki družbenopolitičnih skupnosti in organizacij. Direktor kranjske visoke šole Bogdan Kavčič je na kratko orisal študij organizacije dela in nakazal smer razvoja velenjskega oddelka. Na njem bodo najprej lahko študirali preverjanje

Posebno pozornost sta zbudila filma o prvi in drugi temi.

Izkušnje, ki so jih pridobili pri delu z vedenjsko in osebnostno moteno mladino v Hamburgu, so poslušalce zelo zanimali. To pa dokazuje, da je treba še nadalje poglobljati oziroma razširjati sodelovanje s sorodnimi ustanovami.

Sekcija strokovnih delavcev v vzgojnih zavodih Društva defektologov Slovenije je s temi uresničila prvo točko programa strokovnega izpopolnjevanja svojih članov v letošnjem letu.

MIHA PAIK

kakovosti in organizacijo proizvodnje, že prihodnje leto pa tudi računalništvo in industrijsko pedagogiko.

Za ustanovitev oddelka v Velenju so se že več let zavzemali organi občinske skupščine in zainteresirana podjetja, ki bodo študij finančno podpirala. Prizadevajo si tudi, da bi v tem močnem industrijskem središču ustanovili še oddelek fakultete za rudarstvo.

JOŽE MIKLAVC

Kako po novem zakonu?

Pogovor z namestnikom sekretarja za prosveto in kulturo SRS Leopoldom Kežarjem

(Nadaljevanje)

— Spremenjeni 42. in 43. člen zakona drugače urejata sodelovanje družine s šolo in uvajata organizirano vključevanje interesa staršev v vzgojno-izobraževalno delo. V čem je bistvo teh sprememb?

— Sodelovanje staršev pri delu osnovne šole ni niti novo niti posebnost našega vzgojno-izobraževalnega sistema.

Bolj ali manj se povsod po svetu skuša doseči tesnejša povezava šole z okoljem kot nujen pogoj za demokratizacijo šole in usklajevanje njenega delovanja z družbenimi potrebami.

V naši samoupravni družbi dobiva sodelovanje staršev poseben značaj. Doslej smo poznali razne oblike dela s starši, predvsem kot del vzgojnega dela šole, od pedagoško psihološkega prosvetljevanja staršev do neposrednega vplivanja na oblikovanje otrokovega domačega življenja in dela, individualnega svetovanja in zbiranja kompleksnih podatkov o otrokovem razvoju za individualno ali skupinsko obravnavanje otroka v učnovzgojnem procesu.

V večini primerov je bil to vendarle pretežno enosmeren proces, čeprav so mnogi učitelji in ravnatelji že doslej skrbno spremljali mnenja staršev in jih upoštevali ne le pri obravnavi posameznega otroka, ampak tudi pri uravnavanju celotnega vzgojnoizobraževalnega dela v oddelku ali šoli.

Težnja zakonskega določila je, poglobiti to sodelovanje v obeh smereh in mu dati novo kakovost. Zakon uvaja svet staršev, ki po svoji funkciji pomeni delegacijo staršev. Ta lahko obravnava vsa strokovna in samoupravna vprašanja šole, ter s

predlogi, ki jih daje strokovnim in samoupravnim organom šole, tudi neposredno in s potrebno avtoriteto vpliva na organizacijo in usmerjenost vzgojnoizobraževalnega dela v šoli. Svet šole namreč delegira svoje delegate tudi v organe upravljanja šole, kjer enakopravno soodločajo v vseh zadevah upravljanja. Enakopravno soodločanje pa pomeni, da jih ni mogoče preglasovati. Vse pomembnejše odločitve v organu upravljanja šole se morajo v skladu z zakonom sprejemati v soglasju delegatov delovne skupnosti z delegati staršev. Starši dobivajo s tem v upravljanju osnovne šole enakopraven položaj. To pa pomeni hkrati pravico in obveznost, da se pojavljajo kot soodgovorni oblikovalci vzgojnoizobraževalnega procesa šole, posebno v tistem delu, ki zadeva oblikovanje in uresničevanje razvojnih možnosti učencev, katerih interese predstavljajo. Šoli in učiteljem se s tem odpirajo nove možnosti — pa tudi nove obveznosti — predvsem odgovornost za drugačen odnos do staršev, ki jih ni mogoče imeti za podaljšano roko šole in odgovorne za vse tisto, kar šola ni mogla doseči. Pa tudi staršem ne daje opore za stališče, ki smo ga tu in tam srečali — namreč, da je šola plačana ustanova in kot taka že sama po sebi povsem odgovorna za učnovzgojne dosežke ne glede na to, kakšen je in kako je usmerjen prispevek družine k rasti in oblikovanju mladega človeka.

Šola in družina prispevata vsaka svoj poseben, nezamenljiv delež k osebnostnemu oblikovanju mladega človeka. Zato je prav, da smo v razvoju našega samoupravnega sistema prišli tako daleč, da tudi v sistemu

upravljanja osnovnih šol odpiramo nove poti povezovanja šole z okoljem. Šola v tem procesu ne bo mogla biti pasiven dejavnik, nekaj servis, ki deluje in opravlja storitve po naročilu. Slej ali prej ji ostaja naloga, da se ob konkretnih vzgojnih vprašanjih bojuje za uveljavljanje sodobne pedagoške doktrine in vrednot socialistične samoupravne družbe. Svojo funkcijo pa bo morala pri delu z učenci in starši vendarle vedno bolj uveljavljati z argumenti in vse manj z avtoriteto državne prisile.

— 52. člen govori o vzgoji za samoupravljanje ter o razrednih in šolskih skupnostih kot posebnih oblikah samoupravljanja. Kako bi po vašem mnenju praktično uveljavili, da bi učenci dajali predloge strokovnim in samoupravnim organom šole ter sodelovali pri njihovi obravnavi v teh organih.

Vzgoja za samoupravljanje je neločljivo povezana s samoupravno prakso. Še več, vprašanje je, če je samoupravljanje sploh mogoče „poučevati“. Le medsebojni odnosi lahko uveljavljajo samoupravni odnos. Vključevanje v dejavnost skupnosti, medsebojno spoštovanje, odgovornost za sprejeto obveznost, odgovornost posameznika za celoto in skrb celote za posameznika, načrtnost in organiziranost akcije kot pogoj za učinkovitost — te in še mnoge druge prvine, ki so nepogrešljive lastnosti prihodnjega samoupravljalca — se lahko uveljavijo le v delu razredne skupnosti, ki ga načrtno usmerja učitelj kot organizator in mentor njenega življenja in dela. Kolikor večja je življenjska zrelost učencev, toliko obsežnejša in bolj poglobljena je lahko taka dejavnost. Učiteljeva

vloga se sicer spreminja, prav gotovo pa je ves čas nepogrešljiva.

Te dejavnosti ni mogoče zapreti v krog razreda. Kolikor interes in problemi otrok presežejo meje tistega, kar lahko rešimo v razredni skupnosti, jih mora učitelj voditi dalje v svet, v življenje. Prvi korak k temu je seveda vključevanje v zadeve vse šole. Že zelo zgodaj so učenci sposobni dojeti in se opredeljevati ob posameznih vprašanjih širšega pomena, čeprav jim seveda še ni mogoče naložiti, da s polno odgovornostjo, tako kot odrasli, sodelujejo v procesu odločanja. Otroci ni mogoče izločiti iz dela strokovnih in samoupravnih organov šole, niti jih ne moremo obremeniti z vsemi problemi in vso odgovornostjo, ker to ne bi bilo v skladu z njihovo življenjsko zrelostjo. Zakon zato predvideva, da učence vključijo v upravljanje šole ob posameznih, izbranih primerih, skladno z njihovim razvojem. Organizirano vodstvo in učiteljeva pomoč sta seveda tudi tu nepogrešljiva.

Razume se, da obravnavanje takih vprašanj, zlasti pa še predlogov učencev v organih šole ni in ne more biti „igra“. Vsi vemo, kako zares vzamejo stvari otroci, zato bo nujno in zaradi vzgojnega rezultata tudi obvezno zagotoviti pri tem postopku temeljitost, enakopravnost in argumentiranost.

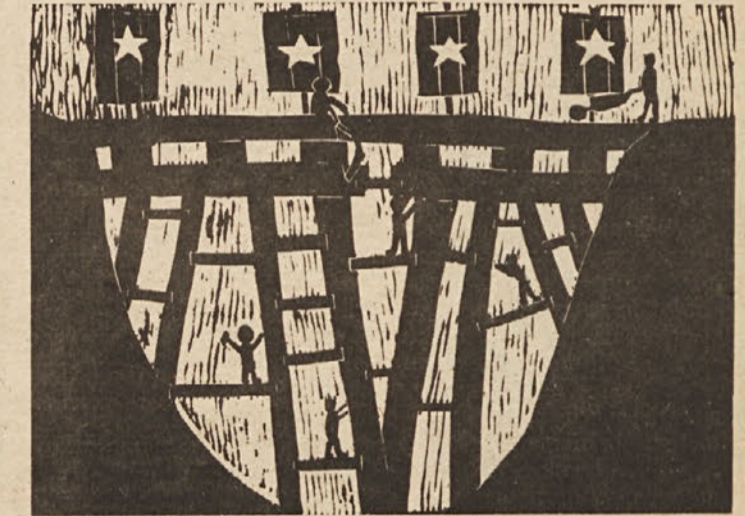
V poslovnih organih šol bo sodelovanje učencev moralo najti svoje mesto. Ni treba, da bi bilo sodelovanje učencev v upravljanju šole omejeno le na naključne primere. V problematiki organizacije in upravljanja šole, zlasti v delovnih programih šole, je veliko sestavin, o katerih bi z velikim zanimanjem

povedali svoje mnenje tudi učenci, če bi imeli za to priložnost. V statutih šol bi bilo koristno opredeliti zadeve, o katerih naj bi obvezno razpravljali in se o njih opredeljevali tudi učenci šole. Saj jih ne bi bilo treba moriti ravno z vsem zaključnim računom, prav pa bo, če bodo na primer vedeli, koliko stanejo posamezne dobrine, ki jih imajo na voljo v šoli, in kdo jih je s svojim delom omogočil. Ne bi jih kazalo seznanjati samo s prijetnimi zadevami in s tem ustvarjati deformirano sliko življenja. V izsekih problematike življenja in dela šole, ki jih bodo obravnavali, naj spoznavajo radost in trdoto življenja delavcev, ki se jim bodo tudi sami nekoč pridružili.

Na vseh teh področjih, ki smo jih obravnavali v tem pogovoru, gre za novosti, ki pomenijo odpiranje novih poti. Zanje je značilno, da tudi ome-

njene zakonske določbe vsebujejo bolj pobude in usmeritve kot pa samo pravno definirane obveznosti. To ne pomeni, da jih lahko uresničujemo ali pa tudi ne. Določbe so sestavni del zakona o osnovni šoli, kar pomeni, da je odgovornost za njihovo izvajanje nedvomna in sankcionirana. Res pa je, da se bodo poti in načini za njihovo uresničevanje razlikovali, da bomo uvedene oblike in njihovo vsebino dalje razvijali. Uresničevati jih moramo začeti takoj — pravo vsebino pa jim bo dala šole praksa v vzgojnoizobraževalnem delu in upravljanju šol. Še bolj kot to velja za vse pedagoško delo, bo treba spremljati razvoj samoupravljanja v šoli in vzgoje za samoupravljanje, pridobljene izkušnje pa uporabiti pri pedagoškem delu in upravljanju osnovnih šol.

Vprašanja: TEA DOMINKO

Gradnja mostu, Deutchbauer Silvo, 13 let, osnovna šola Gustav Silih Velenje — s VII. razstave Likovni svet otrok

Čim lepše proslavimo 30-letnico osvoboditve

Letos mineva 30 let, odkar so naši narodi z oboroženim bojem izbojevali zmago nad fašizmom in v NOB hkrati uspešno izvedli socialistično revolucijo. Da bi temu pomembnemu zgodovinskemu jubileju posvetili potrebno pozornost, predlaga organizacijski komitej za proslavo 30-letnice osvoboditve pri RK SZDL, naj potekajo vse letošnje proslave in manifestacije v znamenju tega jubileja. Številne dejavnosti, ki bodo pripravljene v počastitev proslavljanja, naj bodo ustvarjalne in kakovostno izvedene. Izražajo naj cilje NOB, uveljavitev in uresničevanje našega socialističnega samoupravnega razvoja ter najpomembnejše naloge in dejavnosti delavskega razreda ter vse družbe pri uresničevanju ustave in stališč X. kongresa ZKJ in VII. kongresa ZKS.

Učitelje v vseh vzgojnoizobraževalnih organizacijah — od vzgojnovarstvenih zavodov do univerze — pozivamo, naj v rednem vzgojnoizobraževalnem procesu posvetijo posebno skrb obdobju revolucionarnega boja in boju za samoupravne socialistične odnose in skupno z mladino poskrbe za svečane proslave 9. ali 10. maja v svojih organizacijah.

Različne manifestacije na področju vzgojnoizobraževalne dejavnosti bodo organizirale poleg šol še druge družbenopolitične in družbene organizacije. V program so vključene predvsem dejavnosti, manifestacije in proslave, katerih uresničevalci ali soustvarjalci so pionirji in mladina.

To boste najlažje izvedli, če boste ustanovili posebne odbore, ki bodo združevali prizadevanja vzgojnoizobraževalnih zavodov in družbenopolitičnih organizacij.

V pomoč objavljamo že sprejete programe posameznih republiških organizacij, ki združujejo pionirje in mladino, programe založb, rtv Ljubljana in Sava film.

Vzgojnovarstveni zavodi

— Ob tednu otroka od 5. do 11. oktobra 1975 bodo pripravljene programi za predšolske otroke. Vsebovali bodo več elementov — prispevkov k domovinski vzgoji.

— Letos praznujemo 30-letnico socialistične predšolske vzgoje otrok. Poleg proslav v vzgojnovarstvenih zavodih bodo tudi razne druge manifestacije: razstave v občinah (likovni izdelki, didaktično gradivo itd.) in republiška razstava v Ljubljani, strokovno posvetovanje o predšolski vzgoji, proslava 25-letnice vzgojiteljske šole ali

25-letnica načrtnega usposabljanja kadrov za to dejavnost.

— Posebno zaslužnim vzgojteljem bodo podelili nagrade za 30-letnico dela na področju vzgoje in izobraževanja.

— Program predšolske vzgoje se bo obogatil tako, da bo vseboval več stika z naravo, več izletov, bolj načrtno skrb za zdravje in vsestranski razvoj; to bo hkrati tudi temelj za uvajanje otrok v splošni ljudski odpor na kasnejših stopnjah vzgojnoizobraževalnega sistema. — Izšle bodo vzgojne slikanice z vsebino domovinske vzgoje.

Osnovne šole

Osnovne šole si bodo prizadevale pri vseh predmetih približati učencem naš boj za svobodo in 30-letna prizadevanja za samoupravne odnose.

— Zavod SR Slovenije za šolstvo in šole bodo podprle vso dejavnost Zveze prijateljev mladine in pionirske organizacije ob praznovanju 30-letnice osvoboditve.

— Učitelji zgodovine bodo sodelovali kot mentorji pri izvedbi VI. tekmovanja pionirjev-zgodovinarjev, tokrat na temo Osvoboditev domovine.

— Zavod SR Slovenije za šolstvo bo v ta namen organiziral sestanke strokovnih aktivov učiteljev zgodovine, na katerih se bodo seznanili z metodologijo dela zgodovinskih krožkov.

— Učitelji zgodovine na osnovnih šolah bodo vključevali tematiko NOB in ljudske revolucije ter tematiko povojne graditve naše socialistične samoupravne družbe v pouk tudi v tistih razredih, v katerih ta tematika sicer ni v učnem načrtu.

— Učitelji slovenskega jezika bodo pri rednem pouku in prostovoljnih dejavnostih usmerjali učence k ciljem, ki so bili tudi cilji NOB. Pričakujemo, da bodo šolske proslave 9. maja letos posebno slovesne — tudi zunaj šol in da bodo šolska glasila letoš še bolj kakovostna. Morda bodo nekatera izšla v ponatisu in zbrala doslej najbolj uspele in izvirne prispevke. Šole, ki doslej še niso niti poskusile javno nastopiti s šolskim glasilom, naj vsaj v jubilejnem letu zberejo pogum in denar ter pripravijo izbor najboljših spisov (šolskih in domačih nalog). Ti naj bodo reprodukcije pripovedovanja staršev in starih staršev o času NOB in s tematiko iz

obdobja graditve socialistične samoupravne družbe.

— Zveza bralnih značk bo v letošnjem tekmovanju za bralno značko dala poudarek knjigam z revolucionarno tematiko, organizirala pa bo tudi srečanja s pisateljicami in pisatelji z tematike.

— Republiški center šolskih športnih društev in zavod SRS za šolstvo sta izdelala program šolskih športnih tekmovanj in pripravljata izdajo 5 številik Biltena ŠSD, katerih vsebina bo posvečena 30-letnici osvoboditve.

— Ob proslavljanju dneva mladosti bo izšla posebna številka Biltena ŠSD s pregledom razvoja telesne vzgoje in šolskega športa po osvoboditvi.

— Šolska tekmovanja, nastopi in prireditve s poudarkom na množičnosti bodo potekala pod geslom „30 let telesne kulture v svobodi“.

— V sodelovanju z Zvezo socialistične mladine SR Slovenije bo 24. maja 1975 v Ljubljani v hali Tivoli svečana akademija, povezana s sklepnimi šolskimi športnimi tekmovanji.

— V Velenju bo 20. junija 1975 sklepna prireditve ob tekmovanju šolskih športnih organizacij pod geslom „Samoupravljanje v šolskih športnih društvih“.

— Osnovne in srednje šole bodo organizirale za vse učence športni dan in ob tej priložnosti obiskale partizanske kraje in spomenike NOB.

— Za aktivno vključevanje mladine v koncept splošnega ljudskega odpora bodo šole priredile obrambne pohode in obrambne dneve ob šolskih športnih dneh.

— Zveza prijateljev mladine

Slovenije se bo vključila v množično proslavljanje 30-letnice osvoboditve s poudarkom na razvijanju revolucionarnih tradicij in pionirske samouprave. Program bomo uresničili z Jugoslovanskimi pionirskimi igrami pod geslom: „NAŠA DOMOVINA POD SVOBODNIM SONCEM“. Tako se bodo lahko pionirji množično vklju-

več kot 20.000 slovenskih pionirjev (april, maj, junij);

— grafičnemu bialnu v Kostanjevici na temo: „Koraki v svobodo“;

— mali Groharjevi slikarski koloniji v Škofji Loki (maj);

— pionirskemu taboru „Sutjeska“, ki se ga udeležijo pionirji vseh republik in pokrajin. Tabor bo usmeril svoj pro-

Orac, Marica Pukšič, 12 let, osnovna šola Bratov Polančičev Maribor — z razstave Likovni svet otrok 1975

čili v proslavljanje 30-letnice osvoboditve in zmage nad fašizmom.

— Zveza pionirjev bo dala poseben poudarek:

— tradicionalni prireditvi Kurirčkova pošta (v sodelovanju z RO ZZB Slovenije), april 1975;

— tekmovanju za znak partizanskih enot;

— srečanju pionirjev zgodovinarjev v Postojni (v sodelovanju z zavodom SRS za šolstvo);

— zboru slovenskih pionirjev v Ajdovščini kot sklepnim manifestaciji slovenskih in jugoslovanskih pionirjev, ki bodo najbolj množično (10.000) praznovali 30 let v svobodni in združeni Jugoslaviji (junij);

— pohodu „Po poteh IX. korpusa“ in „Pohodu po poteh zmage“, ki se ju bo udeležilo

gram v spoznavanje bogate revolucionarne tradicije in razvijanje bratstva in enotnosti med jugoslovanskimi pionirji (julij 1975).

Izšla bo brošura „30 let v svobodi“, ki bo vsebovala kratak oris zgodovine NOB 1941–1945 s posebnim poudarkom na akcijah IX. korpusa, prikazala razvoj samoupravljanja in seznanila pionirje z bogatim razvojem pionirske organizacije v 30 letih. V njej bo 20 partizanskih pesmi z notami, ki jih je izbrala posebna žirija.

Knjige bodo ilustrirali pionirji na temo objavljenih partizanskih pesmi (maj 1975).

V zborniku PISANA BESEDA bodo objavljene najlepše

(Nadaljevanje na str. 6)

čim bolje se bomo poznali

Uspehi že na začetku

Ni še dolgo tega, kar so v osnovni šoli „LOJZE ŠUŠMELJ“ v Selnici ob Dravi, ustanovili šolsko športno društvo.

Profesor telesne vzgoje in mentor šolskega športnega društva v Selnici ob Dravi Aleksander Zemljic (Foto: T. Urbas)

BOJAN LEP, učenec 6. d razreda: „Sodelujem v nogometni sekciji. Igram tudi v reprezentanci šole. Sedmi b je v nogometu najboljši na šoli.“ (Foto: T. Urbas)

MIRAN POKERŽNIK, učenec 5. b razreda in predsednik razreda: „Kar 16 učencev iz našega razreda sodeluje v nogometni sekciji. Če bi bilo letos več snega, bi smučarska sekcija še bolj zaživela. Komaj čakamo na novo telovadnico.“ (Foto: T. Urbas)

Člani društva pa se lahko že pohvalijo s številnimi športnimi uspehi. Razumljivo je, da imajo tudi težave, toda te bodo uspešno reševali, ko bosta nared nova telovadnica in urejeno asfaltirano igrišče pred šolo. O njihovem dosedanjem delu in načrtih nam je pripovedoval mentor šolskega športnega društva v Selnici ob Dravi, profesor telesne vzgoje ALSEKSANDER ZEMLJIČ.

„V našem mladem, komaj nekaj mesecev starem šolskem športnem društvu, je okoli 120 učencev in učenk. Največ učencev je v nogometni sekciji, veliko jih je tudi v rokometnem in namiznoteniskem ter šahovskem krožku. Udeležujejo se številnih tekmovanj in moram reči, da so dokaj uspešni. Na jesenskem krosu osnovnih šol Slovenije smo med ekipami zasledili šesto mesto. Učenci se redno udeležujejo vseh občinskih tekmovanj osnovnih šol. Tudi dekleta uspešno tekmujejo. Posebno uspešne so rokometarice, ki jih vodi predmetna učiteljica telesne vzgoje Marija Podlesnikova.“

— Ali imajo vse sekcije možnosti za trening?

„Najbolj pogrešamo telovadnico in urejeno igrišče pred šolo. Namizni tenis igrajo učenci kar v avli, igrišča ob šoli pa so v deževnem vremenu in pozimi skoraj neuporabna. Zato pospešno gradimo novo telovadnico, ki bo odpravila marsikatero nevšečnost. Upamo, da bo telovadnica nared že ob začetku prihodnjega šolskega leta.“

— Kako boste preuredili igrišča?

„Sedanji prostor pred šolo nameravamo preurediti v igrišče za rokomet, odbojko in kosarko. Na asfaltiranem igrišču bo delo z mladimi športniki na šoli veliko boljše. Po nekajletnem načrtu delu tudi športni uspehi ne bodo izostali. Ko bomo uredili še atletsko stezo okoli igrišča, se ne bomo mogli več pritoževati zaradi razmer za trening.“

— In kaj menite o športnikih na šoli?

„Zadovoljni smo z njimi. Z načrtim delom in v boljših razmerah za vadbo bomo nedvomno dosegli še boljše športne uspehe — seveda, če bodo naši športniki še naprej tako navdušeni in prizadevni, kot so sedaj.“

TONE URBAS

„Okostje“ nove telovadnice je že postavljeno. Zdaj bodo dela potekala hitreje in že jeseni se bodo odprla poleg šolskih vrat še vrata nove telovadnice. (Foto: T. Urbas)

Temeljna izobraževalna skupnost Maribor

Veliko govorimo, malo storimo

O težavah in nerešenih vprašanjih, s katerimi se ubadajo naše posebne osnovne šole, je bilo že veliko napisanega ali izrečenega, še več obljubljenega, žal pa malo uresničenega. V zadnjih petih letih so se možnosti za usposabljanje otrok z motnjami v duševnem ali telesnem razvoju vendarle izboljšale. Še vedno pa je premalo posebnih osnovnih šol in oddelkov. Tudi v domovih za te učence je že premalo prostora.

Mariborska občina sodi med razvite slovenske občine, vendar ima kljub temu težave na področju posebnega osnovnega šolstva. Po najnovejših podatkih čaka na pristo mesto v posebni osnovni šoli že okoli 120 osnovnošolcev. Zaradi prostorske stiske v vseh posebnih osnovnih šolah morajo ti učenci pač obiskovati redne osnovne šole. Odveč je spraševati, kakšen je njihov učni uspeh. Mnogi med njimi končujejo obvezno šolanje že v nižjih razredih! Tako seveda niso pripravljeni za samostojno življenje, slabo pa tudi za nadaljnje usposabljanje.

Mariborska posebna osnovna šola ima letos kar 40 oddelkov, poleg tega pa še dva oddelka za predšolske otroke, štiri oddelke podaljšane bivanja in devet oddelkov za usposabljanje teže duševno prizadetih otrok. Ima tudi zunanje oddelke v Rušah, pri Jakobu, Zgornji Kungoti in še na nekaterih mariborskih osnovnih šolah.

Štore

Urejeno varstvo

Prejšnji teden so v Štorah pri Celju sprejeli v nov vzgojnovarstveni zavod prve otroke. Vsa leta doslej so morali biti predšolski otroci v neprimernih prostorih že zdavnaj dotrajane zasebne hiše.

V novih prostorih vzgojnovarstvenega zavoda je prostora za 120 predšolskih otrok, načrtujejo pa tudi gradnjo jasli, ki naj bi prihodnjo jesen sprejele okoli 20 dojenčkov. S tem bo konec dosedanje prostorske stiske.

Novi vzgojnovarstveni zavod v Štorah je že tretji po vrsti (zgradili so ga za vzgojnovar-

čep rav je posebna osnovna šola v Mariboru v začetku letošnjega šolskega leta vključila v prve razrede skoraj vse učence, ki so bili kategorizirani pred vstopom v šolo, je še vedno veliko učencev v nižjih razredih rednih osnovnih šol, ki so potrebni šolanja in nadaljnega usposabljanja v posebni osnovni šoli.

Večina učencev, ki po svojih sposobnostih sodijo v posebno osnovno šolo, je iz socialno ogroženih družin. Zato se zavedajo, da morajo dati tem učencem poleg šolskega znanja in vzgoje tudi primerno prehrano v šoli. Stroške zanjo, ki največkrat niso majhni, je treba pristi k drugim stroškom za šolanje. V marsikateri posebni osnovni šoli se že vprašujejo, kje bodo dobili denar za redno prehrano otrok, posebno še za učence iz socialno šibkih družin.

Take in podobne težave pa imajo ne samo v posebnih osnovnih šolah na mariborskem območju, temveč tudi povsod drugod. Zato bo treba v prihodnje tem vprašanjem posvetiti več skrbi, zagotoviti šolam več denarja, ustrezno usposobljenih vzgojiteljev in drugih strokovnih delavcev. Ne smemo več samo govoriti in opozarjati na težave, sicer nas bo čas prehitel.

-tu-

Predavanja o poklicih

Komunalni zavod za zaposlovanje v Ljubljani je pripravil za učence osnovnih šol ljubljanskega območja številna predavanja o različnih poklicih. Tako so že 6. in 13. marca seznanili učence s šolanjem na gradbeni tehniški šoli, 10. marca je bil pogovor o tehniški elektro šoli, 11. marca o tehniški šoli za lesarstvo, 12. marca o tehniški šoli za kemijo in metalurgijo. V prihodnjih dneh, ali natančneje, 17. in 24. marca, bodo osnovnošolcem predstavili šolo za oblikovanje, 18. in 25. marca

tehniško šolo za strojništvo, 19. marca in 7. aprila gimnazijo, 20. in 27. marca administrativno in upravnoadministrativno šolo ter 26. marca in 2. aprila vzgojiteljsko šolo.

Vsa predavanja se bodo začela ob 16. uri v prostorih komunalnega zavoda za zaposlovanje v Ljubljani. S predavanji želijo kar najbolj natančno seznaniti učence osnovnih šol s pestro izbiro poklicev. Temu pa smo doslej posvečali pri nas premalo pozornosti.

Kdo je in kdo ni za štipendiranje

Zadnji podatki povedo, da je v ljubljanskih občinah Vič in Bežigrad sprejelo samoupravni sporazum o štipendiranju in štipendijski politiki okoli 85 odstotkov vseh zaposlenih, v občini Center in Siška sta to storili dve tretjini zaposlenih, v občini Moste-Polje pa je od 92 temeljnih organizacij združenega dela podpisalo samoupravni sporazum že 86 organizacij.

Izvršni odbor mestne konference SZDL Ljubljana je na zadnjem sestanku veliko razpravljalo o tem, kako sprejemajo družbeni dogovor ter samoupravni sporazum o štipendiranju in štipendijski politiki v Ljubljani. Sprejeli so več pomembnih sklepov. Med drugim

so zadalžili občinske komisije Socialistične zveze, da natančno preverijo, katere delovne organizacije so že podpisale samoupravni sporazum in katere tega še niso storile. Poleg tega bodo v vsaki občini natančno preverili socialno sestavo štipendistov, ki se je v zadnjih nekaj letih verjetno precej spremenila.

V vseh petih ljubljanskih občinah dobiva štipendijo le 582 dijakov in študentov. To je spričo nekaj tisoč ljubljancov, vpisanih na visokošolske zavode, zelo malo. Po sedanjih podatkih prejema štipendije 170 štipendistov iz družin uslužbencev, 190 iz družin obrtnikov, 114 iz družin upokojujencev itd.

S samoprispevkom do novih šol

V Litiji so pred nedavnimi ustanovili samoupravno interesno skupnost za financiranje gradnje osnovnih šol, vzgojnovarstvenih zavodov ter telesnokulturnih in kulturnih objektov na območju litijske občine. Na minulem referendumu so se namreč občani odločili, da bodo v prihodnjih petih letih plačevali samoprispevek. Tako naj bi skupaj s prispevki delovnih organizacij združenega dela zbrali v prihodnjih petih letih okoli 27.600.000 din.

Krajevni samoprispevek bodo plačevali občani od prvega julija letos pa do 30. junija leta

1980, organizacije združenega dela pa do konca leta 1981.

Samoprispevka bodo oproščeni le tisti, ki prejemale invalidnine, socialne podpore itd., in občani, ki imajo osebni dohodek iz razmerja v združenem delu in pokojnin manjši od najnižjega osebnega dohodka, ki je v občini določen z družbenim dogovorom.

Z zbranim denarjem iz samoprispevka bodo do konca leta 1983 zgradili v Litiji novo osnovno šolo z 12 učilnicami in telovadnico, v Kresniah trirazrednico, na Rozmanovem trgu v Litiji pa štirirazrednico. Poleg tega bodo zgradili naprave za centralno ogrevanje v osnovnih šolah v Jevnici, Kostevnici in Polšniku, novo telovadnico pri osnovni šoli na Vačah in uredili nekaj šolskih igrišč ob podružničnih šolah litijske občine. Nekaj denarja bodo namenili tudi za pomoč pri gradnji vzgojnovarstvenih objektov ter počitniškega doma za letovanje otrok na Debelem rtiču.

Kranj

Napotki

Na nedavni seji medobčinskega sveta ZKS za Gorenjsko, bila je v Kranju, so med drugim posvetili veliko časa tudi težavam učencev, ki se odločajo za pedagoške poklice. Menili so, da bi bilo treba ovire čimprej odpraviti, če hočemo, da bo dobil pedagoški poklic večjo družbeno veljavo in tako postal bolj privlačen za mladino. Govorili so tudi o celodnevni šoli. Menili so, da ne bo mogoče preiti iz sednje na celodnevno šolo v enem letu ali dveh, posebno v tistih šolah, ki nimajo temeljnih možnosti za tak prehod. Poudarili so, naj bo prehod na celodnevno šolo dolgoročna naloga tako krajevnih skupnosti kot socialistične zveze in posameznih šol, ki naj postavijo programe postopnega prehoda. Programe bodo spremljali posebni koordinacijski odbori.

Prisrčno ob prazniku

Učenci in učitelji podružnic osnovne šole „Gustav Šilih“ iz Šentilja in Pake pri Velenju so pripravili pred praznikom dneva žena vsem materam in starejšim ženam prisrčno proslavo. V Šentilju so učenci obiskali vse tiste ostarele ženske, ki zaradi bolezni niso mogle priti na pri-

reditvev, nekaj pa so jih pripeljali na pobudo šole kar z gasilskim avtomobilom.

Teško bi trdil, da je katera od prireditev bolj prisrčna kot proslava, ki jih pripravijo najmlajši pod strokovnim vodstvom.

JOŽE MIKLAVC

Črešnjevce

Nova šola

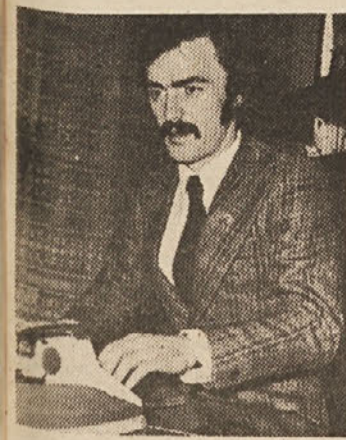
Pred dnevi so v Črešnjevcu pri Slovenski Bistrici položili temeljni kamen za gradnjo nove osnovne šole. Ob tem je bila krajša svečanost, ki so se je poleg predstavnikov družbenopolitičnega in gospodarskega življenja v občini udeležili tudi

številni krajanji, učitelji in učenci.

Nova šola bo imela poleg kuhinje, jedilnice, sanitarij in večnamenskega prostora še šest učilnic ter knjižnico in čitalnico. V novi šoli bo tudi prostor za vzgojnovarstveni zavod.

tem bolje bomo delali

pod reflektorjem

PIŠE:
SILVO TERŠEK

Pred tridesetimi leti Od prodajnega pulta za šolski kateder

Vrh lesenih stopnic. Škripanje je utonilo v polmraku. Na slabo vidljivi ploščici piše: Ferdo Vidmar. Zvonec hrešči kot skrhan žaga, ključ v vratih se obrača kakor mlinsko kolo. Samo še trenutek in na vrsti bodo že tolikokrat zdrdrane besede: od kod in čemu... ki jim sledi nerodno mencanje rok. Hipec za tem me povabi v kuhinjo. Nezakurjena peč in hladne stene.

„Nedelja je pač,“ se opravičuje možak, ki se je rodil v zadnjem letu prejšnjega stoletja, „pa si privoščim malo več spanja.“

V kotu je naročje drv. Opravičujem se in dvigujem ramena. Zagotavljam mu, da bi ga nerad motil in da se lahko pogovarjava tudi medtem, ko se bo motal po kuhinji.

„Nikoli si ne bi mislil, da me boste obiskali,“ pravi, ko prižge žigalico, ki se trenutno zate v ognjišču razplamti v ogenj. S smehom se motam iz zadrege. Zdej ga bom vprašal, če je že kot otrok mislil na to, da bi po-

stal učitelj. On pa, kot bi razbral moje misli.

„Pravzaprav sem od nekdaj želel postati trgovec. Čeprav sem se zelo rad učil, učitelj nisem mislil postati. Veste, včasih ni bilo mogoče izbirati poklicev tako kot dandanes. Kot mnogi je tudi moj oče želel le to, da bi jaz čimprej prišel do kruha. Življenje pa se je tako zasukalo, da sem izgubil očeta, ko sem imel pet let, in mater, ko jih niti devet nisem imel. Delal sem, upal in živel le pri tujih ljudeh. Leta 1913 sem šel v uk za trgovca v Metliko. Po sedmih letih sem se vrnil v Idrinjo kot tujec v svoj rojstni kraj. Med italijansko okupacijo je bilo tako, da je dobro živel le tisti, ki je znal slepariti. Spominjam se, da mi je trgovka, pri kateri sem služil kot pomočnik, takoj prvi dan rekla: „Ferdo, mera in vaga!“ Bil sem pošten in tudi lačen...“

Zasmeje se, ko stopi po kozico, vanjo natoči vodo in jo pristavi na štedilnik. Preden sede za mizo, začne pripovedovati, kako ga je pot zanesla v Šebrelje.

„V Šebrelje sem že kot mladenič rad hodil na izlete. Tik pred vojno sem bil trgovski pomočnik v Trenti. Tam sem bil leta 1943 med terenskimi agitatorji za sodelovanje z osvobodilnim bojem. Nemalokrat me je pot zanesla v Šebrelje. Zdelo se mi je, da je to imenitna vas, čeprav sam nisem vedel zakaj. Z vojno pa so postale Šebrelje del mene.“

Ferdo potegne iz miznice fotografijo. Sredi valovitih polj stoji nekaj hiš, ki jih ne bi mogel imenovati vas, in med njimi poslopje, ki je na fotografiji označeno s piko. V tem posloppju je bila že leta 1867 — vsaj tako zatrjujejo Šebreljčani — ustanovljena šola. In vendar je okrajni šolski svet v Tolminu šele leta 1901 poslal tja prvega poklicnega učitelja — Franca Peternelja iz Cerknega. Ker je bil med drugo svetovno vojno

šolski arhiv uničen, se je pač treba zanesti na pripovedovanje vaščanov.

Slovenski pouk je bil ukinjen leta 1926, leto pozneje pa je bil ukinjen verouk kot zadnji učni predmet v slovenskem jeziku. Precej sveži spomini pripovedujejo, da je prispelo leta 1940 v vas mnogo italijanske vojske, pehote, artilerije in črnosrajčnikov. Prav iz Šebrelje je ob napadu na Jugoslavijo topništvo obstreljevalo Blegoš, vendar so izstrelki padali na italijansko stran.

Partizanček pri kosilu, 1944 (V Črmošnjicah na Kočevskem — Foto: B. Jakac)

Partizanski upor se je začel na tem območju jeseni leta 1942. V okolici sta se zadrževali prva in druga četa bataljona Simona Gregorčiča. To je bilo v obdobju, ko so se začele prve aretacije aktivistov Osvobodilne fronte.

Na šoli v Šebreljah je bil pouk prekinjen spomladi leta 1943, ko so se v šolsko poslopje naselile alpinske čete. Po prvi nemški ofenzivi od 10. do 14. novembra 1943 se je v okolici zadrževal štab tretje operativne cone, pozneje pa enote IX. korpusa.

In kako je postal tovariš Ferdo partizanski učitelj...?

„V Šebrelje sem prišel januarja 1944. Najprej so me vključili v krajevni NOO. Nekoga dne pa me je takratni šol-

ski nadzornik, ki me je srečal na Oblakovem vrhu, prosil, naj bi v vasi poučeval otroke. Poučeval bi že, sem odgovoril, a ne vem, če bo šlo. V tej stroki nisem izučen...!“

„Bodi natančen, kot si bil pri tehtanju, pa bo vse v najlepšem redu,“ mi je odgovoril nadzornik. Naj vam povem, da je bil prvi učitelj po kapitulaciji Italije v naši vasi Franc Pavšič-Zvonko. V Šebrelje je prišel 8. novembra 1943. Ker so ga pozneje poklicali k organizacijskemu delu, sem sam prevzel poučevanje na šoli. Čez nekaj časa je začela poučevati prvi in drugi razred tovarišica Angela Hvala, domačinka.

Kako sem se znašel pred učenci? Ja, najprej je bilo treba pošteno tuhtati, kako bi srečno zvozil vso uro. Nisem vedel kaj, niti kako bi govoril učencem. Za katedrom je bilo pa le drugače kot za prodajnim pultom, čeprav tudi tam ni vedno lahko. V največjo pomoč mi je bil tovariš Pavšič. Naučil me je predvsem iznajdljivosti. Pomagati si je bilo treba na najrazličnejše načine. Za šolsko literaturo niti ni bilo velikega problema. V bližini šole smo imeli partizansko tiskarno. Toda dokler ni bilo literature, je bil za branje dober tudi molitvenik.

Stanoval sem pri kmetu v vasi. Za hrano in stanovanje sem moral pomagati pri kmečkem delu. Ko pa smo 10. januarja 1944 ustanovili prvi roditeljski svet in-je krajevni odbor OF prevzel skrb za kurjenje šolskih prostorov in prehrano učiteljev, je bilo za nas mnogo laže.

Dne 10. junija 1944 so enote SS požgale vas, ljudje pa so se umaknili v gozdove. Ubitih je bilo devet ljudi. Nekatere so odpeljali v internacijo v Nemčijo. Nihče se ni vrnil. V ofenzivi marca in aprila so vas zasedli četniki...“

Ferdo ima skoraj faktografski spomin. Rad pove, da se je med starimi, ozkimi in razrezljanimi klopki v šoli „kar lepo počutil“. Najlepše je bilo takrat, kadar so zapeli slovensko pesem. Vedno je rad pel in povzdignil svoj glas.

Pa otroci? So se radi učili...?

„Radi so se učili, kajpak, in tudi starši so bili zelo zadovoljni, ker smo imeli slovenski pouk. Seveda smo imeli ob vsem tem kup težav. Vedeti je treba, da smo bili osemnajst let pod italijansko oblastjo in da otroci pisati in brati v slovenskem jeziku sploh niso znali...“

Kaj pa o partizanih, ste se kdaj pogovarjali?

„Seveda smo se in tudi videli smo jih ničkolikokrat. Otroci so se namreč dobro zavedali, da nam bodo prav partizani priborili svobodo in da jim je treba vsepovsod pomagati. Ker v vasi skoraj ni bilo moške delovne sile, smo z otroki pomagali pri poljskih delih. Presneto smo se zavedali, da je dragocena sleherna krpica obdelovalne zemlje...“

Zadnjega dne v maju 1945 so Ferdo Vidmarja poklicali v Idrinjo. Izvoljen je bil v mestni ljudski odbor. Na šoli v Šebreljah je takrat poučevala domačinka Marija Rejc. In Ferdovo prosvetarstvo delo je bilo za vedno končano.

„Pa ste po vojni kdaj razmišljali o tem, da bi ponovno stopili za kateder, da bi ostali učitelj,“ podrezam Ferda, ko se sklanja nad mizo, da bi natočil v skodelico čaj.

Spet se zasmeje, si sname očala in se zastrmi skozi okno. Na mostičku nad Idrinjo stoji gruča otrok in strmi v bele valove.

„Težak je učiteljski poklic,“ pravi. „Marsikdo misli, da učitelj odbrenka tistih nekaj uric, pa je vsega rešen. Nihče ne pomisli na svežnje zvezkov, ki jih je treba popraviti, dolge in natančne šolske priprave, družbeno odgovornost... In nekoč je bilo še težje, ko si moral ves čas gledati tudi skozi okno, če ne prihaja nenadna nevarnost. Smrt je bila presneto blizu mlademu življenju. In vendar me med otroki ni bilo nikoli strah. Ždi se mi, da bi me dandanes bilo. Družba nalaga šoli neskončno velike odgovornosti...“

Nisem štel lesenih stopnic. Zaječale so vse, razen zadnje. Zgoraj v kuhinji so zaropotala vratca zidanega štedilnika.

SODOBNA POTA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

PIŠE: dr. ANA KRANJC

Motivacija za izobraževanje

(Nadaljevanje)

Modificiran in učni situaciji mnogo bolj prilagojen model motivacije je razvil Maslow. Loči dve vrsti človekovih potreb, ki rabijo kot motivacija: tako imenovane „potrebe deficita“ (ali O potrebe) in „potrebe rasti“ (ali B potrebe). O potrebe so homeostatične, to je take, ki ponovno vzpostavljajo ravnotežje organizma, ki je bilo zaradi enega ali drugega deficita porušeno. Na primer: človek je lačen in išče hrano, ali pa: sedaj, ko je odrasel, se hoče uveljaviti s čimvišjimi diplomami ipd. O homeostazi je prvič spregovoril Cannon, ki je ta izraz tudi uvedel leta 1932 v svoji knjigi „Modrost telesa“ (The wisdom of the body). Homeostaza imenuje lastnost, prirojeno vsakemu bitju, ki si nenehno prizadeva ponovno vzpostaviti porušeno ravnotežje, s tem pa tudi ohranja svojo eksistenco. Ko se ravnotežje znova vzpostavi, potreba (O) odpade in oseba preneha biti dejavna. Ko je potreba deficita zadovoljena, izgine tudi motiv. Taki motivi delujejo le toliko časa, dokler ni vzpostavljeno nujno ravnotežje.

Pri človeku pa se pojavljajo tudi motivi, ki rušijo ravnotežje. Radovednost, raziskovalni nagon in podobni motivi spravijo človeka iz ravnotežja tudi takrat, ko ni deficita in ga prisilijo, da se npr. izobražuje. To so tako imenovane „B potrebe“ in delujejo na heterostatičnem načelu. Nastala dejavnost ni neposredno povezana z deficitom, ker tedaj, ko je nastala akcija, deficita še ni bilo.

Z delitvijo potreb na homeostatične in heterostatične je bila spodbita klasična psihološka teorija o motivaciji, ker je temeljila na porušenem ravnotežju. Z novimi pogledi so priznali tudi „spontano akcijo“ ali tako imenovano „notranjo motivacijo“.

Ne da bi bilo ravnotežje prej porušeno, doživlja oseba v spontani akciji nagrado, zato se tako ravnanje nikoli ne konča. Continuirano se nadaljuje, ker tem motivom ne moremo nikoli povsem zadostiti, tako kot tistim, ki so nastali zaradi deficita. Dejavnost (v našem primeru izobraževanje) preneha le takrat, ko jo pretrga neka druga spontana akcija ali porušeno ravnotežje. (x)

Raziskave so pokazale, da se večina ljudi izobražuje pod vplivom homeostatičnih motivov ali „motivov deficita“. Malo je takih, ki se uče pod vplivom heterostatičnih motivov ali „motivov rasti“, iz notranjih pobud in nagibov. Ti se pojavijo predvsem pri bolj raz-

vityh in izobraženih osebnostih. Manj izobraženim narekuje učenje predvsem kak deficit, nezadovoljena potreba ali porušeno ravnotežje.

Maslow loči v svoji hierarhiji potreb pet vrst motivacije:

- fiziološke potrebe
- potrebo po varnosti
- potrebo po ljubezni in pripadanju
- potrebo po spoštovanju in samospoštovanju
- potrebo po samouresničenju kot najvišjo potrebo.

Opazovanja kažejo, da ta hierarhija potreb uravnava človekovo ravnotežje. Če katerikoli potrebi ni zadoščeno, se poruši ravnotežje. Moramo pa najprej zadostiti potrebam nižje stopnje, sicer se potrebe višje stopnje sploh ne pojavijo. Zaman bi npr. pričakovali, da se bo neko do dalje izobraževal iz potrebe po spoštovanju, če nima zagotovljenih niti temeljnih možnosti za svoj obstoj ali pa če se mora najprej pripraviti, da bo lahko dobro opravljal svoje delo.

Na vsakogar vedno vpliva več motivov. Ti so „naloženi“ kot „motivacijske dispozicije“ v zmogljivosti vsakega učenca. Kateri motiv bo sprožil ali pospešil učenje, je odvisno od trenutnih notranjih (subjektivnih) in zunanjih (objektivnih) razmer. V spremenjenih razmerah se lahko pojavi nov motiv za učenje ali pa tudi nasprotni motiv, ki ovira učenčovo dejavnost.

Pri izobraževanju odraslih je sestavil Zvonarevič profil življenjske situacije kot pomožno sredstvo za diagnozo in prognozo njihove motivacije. Koristno ga je uporabljati predvsem pri dopisnem izobraževanju, kjer je učenje najbolj odvisno od motivacije. Najbolje je, če za vsakega dopisnika izdelamo profil življenjske situacije takoj ob vpisu. Takrat je še čas, da mu svetujemo, naj si izbere kako drugo obliko izobraževanja ali naj še malo počaka, dokler se objektivne razmere ne bodo nekoliko izboljšale. V skrajnih primerih mu izobraževanje tudi odsvetujemo — če zares ni upanja, da bo uspešno. Zvonarevičev profil življenjske situacije vsebuje 26 elementov: od zdravja, motivacije, inteligence do delovne organizacije in učne skupine. (x)

Objektivni dejavniki močno vplivajo na motivacijo, pa tudi drug na drugega. (Finančne težave npr. spreminjajo odnos do učnih programov in podobno). Vendar pa učenec s svojo aktivnostjo

(x) M. Zvonarevič: Socialno-psihološke osnove obrazovno-odgojnog procesa, str. 329

lahko vpliva na objektivne dejavnike, jih spreminja in obrača sebi v prid.

Tipologija motivacije za izobraževanje odraslih

Houleova tipologija motivov za izobraževanje odraslih loči tri temeljne tipe motivacije:

1) Motivacija za učenje, ki je usmerjena k postavljenemu smotru. Ljudje se izobražujejo zato, da dosežejo smoter, ki so si ga postavili. Učna vsebina jih zanima le toliko, kolikor je povezana s smotrom, ki ga želijo doseči. Ti ljudje se uče v epizodah. Najprej se nekaj časa intenzivno uče, da dosežejo smoter (novo delovno mesto, zmago na tekmi itd.), potem prenehajo. Znova se začno učiti, ko odkrijejo nov smoter, ki bi ga lahko dosegli z izobraževanjem. Zanje je torej izobraževanje sredstvo za doseganje smotrov. Če imajo dobre izkušnje, se vedno znova vračajo k njemu. Pri tem se ne vežejo samo na eno ustanovo; udeležujejo se dopisnega izobraževanja, večernih tečajev, radijske šole, televizijskih izobraževalnih oddaj in drugega. Na posamezni ustanovi sodelujejo le toliko časa, dokler jim to koristi. Tudi niso izbirčni glede različnih tehnik učenja ali metod izobraževanja. Dopisniki s to vrsto motivacije za izobraževanje tudi veliko herejo, vendar samo tisto ožjo literaturo, ki jo potrebujejo pri izobraževanju. Že na začetku izobraževanja si hočejo priskrbeti potrebne vire, zato se zelo pritožujejo, če pripravijo mentor bolj ohlapen spisek literature. V splošnem pa so to dobri študentje, hitro opravljajo izpite in navadno tudi z dobrimi ocenami.

2) Drugi tip motivacije za izobraževanje je motivacija, usmerjena v dejavnost. Ljudje se izobražujejo, ker si želijo stikov z ljudmi in se zanimajo za druge, torej zaradi socialnih stikov v najširšem pomenu besede. Sodelujejo pri najrazličnejših ustanovah. Najmanj ljudi s takimi motivi najdemo med dopisniki, ker so osebni stiki pri dopisnem izobraževanju tako skopi. Včasih pa se skupinam dopisnikov pri delu v različnih kroških pridružijo tudi osebe s to vrsto motivov — zlasti tedaj, če jim niso na voljo redne oblike izobraževanja odraslih, lahko pa tudi iz drugih razlogov, npr. če jih večerna šola preveč spominja na redno šolo. Takih ljudi vsebina izobraževalnega programa ne zanima, posebno ker zanje ni najbolj pomembna. Učijo se bolj zato, da se izkažejo pred drugimi v skupini in da tam utrdijo svoj ugled in družbeni položaj. Največkrat se ne učijo veliko, izobraževanje jim je bolj obred ali socialna manifestacija. Tudi berejo malo — komaj to, kar je najbolj potrebno.

(Prihodnjič naprej)

Čim lepše proslavimo 30-letnico osvoboditve

(Nadaljevanje s 3. str.)

pionirske pesmi iz natečaja TI-SOC RADOŠTI (maj 1975).

Festival Kurirček si bo še nadalje prizadeval popularizirati umetniške stvaritve s tematiko ljudske revolucije. Pripravil bo knjigo esejev o umetnikih, ki so prejeli priznanje Partizanski kurir. V posebni publikaciji bo izdal strokovno gradivo s simpozija o partizanski pesmi. Na

Srednje šole

Učitelji srednjih šol bodo skupaj z mladino vključevali v vsakodnevno vzgojnoizobraževalno delo pridobitve revolucije in uspehe v 30 povojnih letih.

Zavod SR Slovenije za šolstvo bo razpisal tekmovanje učencev srednjih šol na tematiko NOB in ljudske revolucije. Učenci bodo v skupinski obliki pripravili naloge na podlagi proučevanja in vrednotenja zgodovinskih virov in literature. Tekmovanje bo končano 25. maja 1975. Razpis tekmovanja bo objavljen v Prosvetnem delavcu, metodološka navodila za skupinsko delo učencev pa bodo dobili učitelji marca na sestankih strokovnih aktivov učiteljev zgodovine.

Zavod SR Slovenije za šolstvo bo v sodelovanju s komisijo za ohranjanje tradicije NOB pri RO ZZB NOV pripravil in obdelal anketo o pouku zgodovine NOB in ljudske revolucije ter tematiko povojne graditve naše socialistične samoupravne družbe tudi v tistih razredih, v katerih ta tematika sicer ni v učnem načrtu.

Učitelji zgodovine na srednjih šolah bodo vključevali v pouk tematiko NOB in ljudske revolucije ter tematiko povojne graditve naše socialistične samoupravne družbe tudi v tistih razredih, v katerih ta tematika sicer ni v učnem načrtu. Učitelji slovenskega jezika na srednjih šolah, potrudimo se, da bo naše vsakodnevno vzgojnoizobraževalno delo med šolsko mladino (tudi tedaj, ko predpisana učna snov ni neposredno povezana s tematiko NOB) izhajalo iz idejnih osnov naše ljudske revolucije in osvobodilnega boja.

Mnogo naših srednjih šol izdaja kakovostne literarne liste ali novinarsko urejena šolska glasila. Mnogo truda je vložena v priprave za uspele dosedanje šolske in javne proslave, ki bi zaslužile priznanje širše slovenske javnosti. Toda marsikateri biser iz literarnih glasil ostane skrit ali pa v najboljšem primeru — zablesti pred ozkim krogom avditorija na literarnem večeru; marsikatera interpretacija besednih umetnin na proslavah ni ohranjena na magnetofonskem traku, in tehtna beseda, izgovorjena v slavnostnem govoru, ne išče poti v tisk. Seštevimo, ovrednotimo to množično ustvarjalnost kot zgled in spodbudo za širši krog ustvarjanja zmožnih mladih ljudi.

Plemenita literarna tekmovanja omogoča primerjavo, izbor, spodbuja k največjim naporom, sproti odmetava plevel. Upamo, da bo sklep letošnjega tekmovanja na šentiviški gimnaziji obveljal in da bo skupni zbornik izšel. Vsakoletne razstave srednješolskih glasil na Prešernov dan (vsakič v drugem kraju) pa bodo spodbuda dosedanjim udeležencem in vaba tistim srednjim (tudi poklicnim)

Višje in visoke šole

Študentje bodo v svoji organizaciji ZSMS aktivno sodelovali pri uresničevanju sprejete programa RK ZSMS.

Univerza v Ljubljani in drugi visokošolski zavodi bodo imenovali komisije za podelitev nagrad in priznanj upokojenim pedagoškim in dolgoletnim aktivnim družbenopolitičnim delavcem.

Univerza bo izdala posebno publikacijo o 30-letnem razvoju in delu v povojnem obdobju.

Slovesna seja univerzitet-

pridreditvi v Mariboru bo strokovni simpozij na temo partizanske lirike. Poleg tradicionalnega literarnega natečaja za književnike bodo letos razpisali še: literarni in likovni natečaj za pionirje s tematiko NOB ter glasbeni natečaj za pevsko revijo Srečanje ob partizanski pesmi. Literarni nastopi s tematiko NOB bodo letos v vseh republikah.

šolam, ki si doslej niso upale na tekmo ali še sploh nimajo šolskega glasila. Literarnim glasilom bo začela konkurirati (in prav je tako) bolj novinarsko urejevana besedna ustvarjalnost, tako da bodo našli v njej mesto tudi tisti učenci, ki so usmerjeni bolj v znanost in tehniko.

Tako se srednješolskemu učitelju slovenskega jezika, ki še ni okusil mentorskega dela z mladino in se je osredotočil bolj na iskanje napak kot na iskanje vrednot in na vzgajanje k vrednotam, ponuja priložnost, da korenito spremeni metodo svojega dela.

Ob 30-letnici osvoboditve bomo na različnih ravneh našega življenja ocenjevali prehojeno pot, ugotavljali stopnjo razvoja, se pohvalili z uspehi revolucionarnih sprememb. Učitelji slovenskega jezika pa se bomo vprašali, ali smo dovolj hitro spreminjali zastarele metode dela in iskali poti k novim, bolj uspešnim, današnjemu času in današnji mladini bolj privlačnim in koristnejšim.

Zveza socialistične mladine Slovenije se bo v svojem vključevanju v praznovanje 30-letnice osvoboditve prizadevala oživiti vire revolucionarnega in osvobodilnega duha naših narodov. Pripravlja tele akcije:

— 30 let svobode (posebna priloga revija Mladina, v kateri bo predstavljeno delovanje SKOJ);

— „Spoštujemo in ohranjamo spomenike revolucije“ (vključevanje mladine v vzdrževanje in ohranjanje spomenikov revolucije);

— 40-letnica pokrajinske konference SKOJ;

— štafeta mladosti (sodelovanje pri praznovanju 30-letnice osvoboditve);

— praznovanje 30-letnice bo vključeno v druge akcije (Naša beseda 75, Kaj veš o kmetijstvu, Naš klub 75, 1000 odličnjakov);

— kvizi in druga tekmovanja na tematiko NOB;

— organizirana srečanja mladine s člani ZZB NOV;

— izdali bodo priročnik Moja knjžica obrambe kjer bo opisan koncept ljudske obrambe;

— pohod AVNOJ 1975;

— tekmovanje za odličje „22. december“;

— literarni in likovni natečaj na temo 30-letne graditve;

— sodelovanje mladih v akciji „Aleja spominov in tovarštva“ (Ljubljana);

— razpis tem za diplomske naloge s področja NOB;

— zagotovitev množične udeležbe mladih na osrednji proslavi 9. in 10. maja 1975 v Ljubljani.

Univerzitetni komite ZSMS

predlaga, naj bi študentje med temami za diplomske naloge izbirali teme iz NOB in povojne graditve.

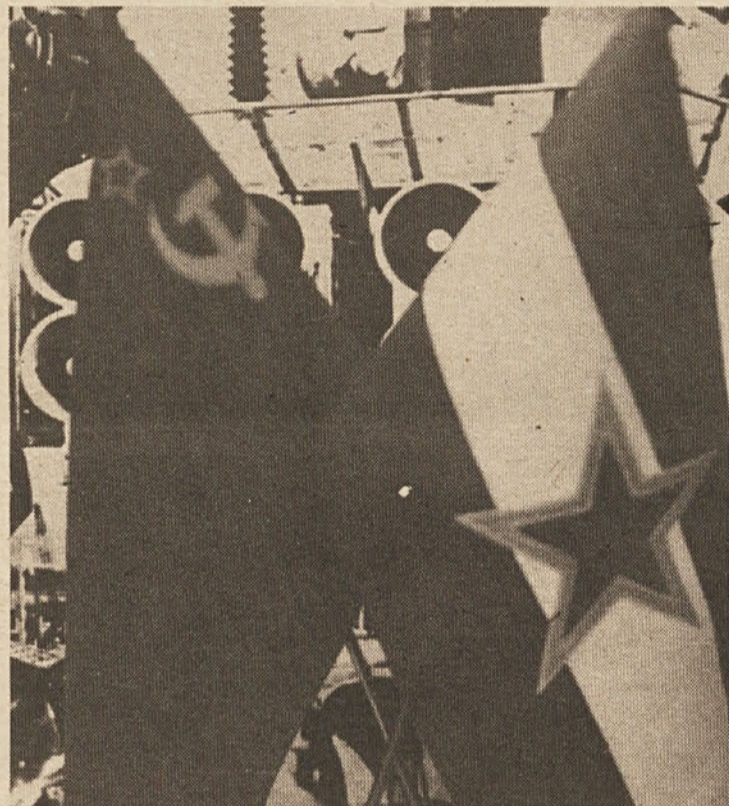
Študentje zgodovine se bodo vključili kot vodniki v akcijo „Pohodi po poteh revolucije“.

Univerzitetni komite ZSMS bo pripravil akademijo ob 30-letnici osvoboditve, na kateri bodo sodelovali pevski zbor APZ „Tone Tomšič“, AFS „France Marolt“ in recitatorji revolucionarne poezije in proze.

Leta 1975 praznuje večina visokošolskih zavodov v Mariboru 15-letnico delovanja, zato so pripravili bogat program praznovanja. Poleg osrednje slovesnosti, ob kateri bodo na vseh šolah izdali tiskano publikacijo o dosedanem razvoju, bodo pred širšo javnostjo predstavili tudi svoje razvojne načrte. Organizirali bodo več strokovnih posvetovanj (tudi z mednarodno udeležbo), razstav, ogledov ipd. Te manifestacije bodo na primeren način vključene v praznovanje 30-letnice osvoboditve s posebnim poudarkom na dosedanjih pozitivnih rezultatih in prihodnjih nalogah visokega šolstva pri uresničevanju ustavnih načel ter stališč X. kongresa ZKJ in VII. kongresa ZKS. Ena takšnih

manifestacij bo tudi preosnova sedanega združenja visokošolskih zavodov Maribor v novo slovensko univerzo v Mariboru. Visokošolske delovne organizacije, vključene v združenje, pa bodo organizirale tudi vrsto posebnih prireditev v počastitev 30-letnice osvoboditve.

V četrtek, 15. maja bo osrednja proslava za delavce in študente vseh šol s slavnostnim govorom in kulturnim programom. Pedagoška akademija bo organizirala za delavce in študente pohod k Trem žebljem na Pohorju, kjer bodo izvedli kulturni program. V šoli bodo pripravili več tematskih razstav,

na Pohorju. Visokošolska in študijska knjižnica bo pripravila nekaj tematskih razstav, povezanih z NOB in povojno graditvijo.

Visoka šola za organizacijo dela se bo vključila v praznovanje 30-letnice v Kranju.

Dogovorjeno je, da bodo učitelji predmeta teorija in praksa samoupravljanja še posebej poglobljeno govorili o našem 30-letnem razvoju. Delavci in študentje se bodo udeleževali tudi tistih manifestacij, ki bodo organizirane v Mariboru. Zagotovili pa bomo tudi udeležbo na osrednji proslavi v Ljubljani.

Mladinski periodični tisk

Mladinski periodični tisk ima že v svojih vsebinskih zasnovah in letnih uredniških programih zajeto obujanje tradicij NOB. V jubilejnem letu daje prispevkom s to tematiko še večji poudarek.

CICIBAN

V naslednjih številkah bo kot doslej dajal prednost tistim otroškim dopisom, ki se nanašajo na dogodke iz NOB in jubilejne proslave po šolah in vzgojnih zavodih.

V rubriki Ciciban išče prvake znanja, ki je po vsebini mala otroška enciklopedija, bodo posamezna gesla prav tako posvečena jubilejni tematiki.

Poseben prispevek pa bo poster o osvobodilnem boju, ki bo objavljen v 13. številki Cicibana, obenem pa tiskan na ve-

literarni večer partizanske in borberne proze in lirike ter pogovor z borci in aktivnimi družbenopolitičnimi delavci.

Visoka tehniška šola bo organizirala za delavce in študente obisk krajev iz bojev XIV. divizije — Vitanje, Paški Kozjak, Graška gora — študentje bodo pripravili kulturni program. Skupaj z mladino TAM bodo organizirali kviz na temo — NOB in graditev samoupravne socialistične družbe ter mesto in vloga šole in združenja pri usposabljanju kadrov. Študentje bodo sodelovali pri letni masinijadi, ki bo na Tjentištu (pokrovitelj tov. TITO).

Na visoki ekonomsko-komercialni šoli bosta sindikat in Zveza socialistične mladine pripravila več skupinskih obiskov krajev, ki imajo pomembno mesto v zgodovini NOB. Množično se bodo udeležili proslave, ki bo organizirana v Ribnici na Pohorju.

Višja pravna šola se je že vključila v praznovanje 30-letnice pravosodja. Osrednjo proslavo s poudarkom na 30-letnici osvoboditve bodo povezali z dnem šole, tj. 11. aprilom.

Višja agronomska šola bo za delavce in študente organizirala obisk Treh žebljem, udeležili se bodo proslave v Ribnici

Na straneh Podobe iz sedanjosti in na prilogah seznanjamo naše bralce z dosežki našega gospodarstva in znanosti.

Že nekaj let teče v listu nadaljevanka Ukana Toneta Svetine in letos tudi povest Nepremagljivo gnezdo — o partizanski bolnišnici Franji, sledila pa ji bo nadaljevanka o Albinu Pibemiku.

Na dopisnih straneh objavljamo poročila naših pionirjev — dopisnikov o prireditvah, objavljamo pa tudi (v povezavi z Zvezo prijateljev mladine) vse razpise za pionirska srečanja in prireditve v letošnjih Jugoslovanskih pionirskih igrah NASA DOMOVINA POD SVOBODNIM SONCEM.

Sestavke, ki se nanašajo na naših trideset let v svobodi, objavljamo tudi v Veseli šoli. Tudi testna vprašanja na tekmovanjih se bodo nanašala na pomembne dogodke in dosežke teh tridesetih let.

Pionirski list se je vključil v Jugoslovanske pionirske igre z nagradnim natečajem LEPO JE V NAŠI DOMOVINI BITI MLAD. Razpisali smo osem tekmovalnih nalog z naslednjimi podnaslovi: Prvi dan svobode, Mi gradimo ceste, proge, Naša občina in njen praznik, Moja razredna pionirska skupnost, Zavijajmo rokave, Tovarštvo ni prazna beseda, Naš kraj jutri in pojutrišnjem. Predstavili bomo tudi slike partizanskih slikarjev in objavili pogovore z njimi.

Program izdaj slovenskih založb

Učiteljem je namenjen tale program izdaj posameznih založb — da bodo tako lahko čim bolj obogatili svoje znanje ter ga posredovali mladini. Program naj bo v pomoč pri izbiri knjig, ki jih bodo kupili posamezniki ali pa knjižnice.

Založbe so se odločile, da bodo v počastitev 30. obletnice osvoboditve izdale ta dela:

CANKARJEVA ZALOŽBA:

Koraki k svobodi (zbornik razvoja revolucije in delavskega gibanja v Sloveniji od leta 1918 do danes),

Slovenci v Italiji (v sozaložništvu z Lipo in Založništvom tržaškega tiska).

SLOVENSKA MATICA:

Zgodovinski pregled svojega delovanja v zadnjih tridesetih letih.

UNIVERZA:

30 let razvoja Univerze

MLADINSKA KNJIGA:

Ivan Cankar: Hlapec Jernej

PARTIZANSKA KNJIGA:

Rdeči atom (zbirka obsega 25 knjig)

Narodnoosvobodilna vojna na Slovenskem 1941–1945

Ivan Sedej: Likovni umetniki v NOB

Anica Černejeva: Moje poti

DRŽAVNA ZALOŽBA:

Izbrana dela Dušana Kvedra

MOHORJEVA DRUŽBA:

France Bevk: Kaplan Martin Čedermac

DELAVSKA ENOTNOST:

Partizanski miting (praktični priročnik)

Umetnost v NOB

Umetnost v NOB

Sklep

SKLEP: Podrobna navodila boste dobili neposredno pri organizacijah in ustanovah, ki so predložile program praznovanj in del ob 30-letnici osvobo-

PIONIR

Naš prispevek k 30-letnici osvoboditve je bila posebna številka revije Pionir, kjer smo spomnili pomembnih in zanimivih dogodkov na ozemljih osvobojene Bele krajine. Po udarili smo tudi 30. obletnico ustanovitve Društva novinarjev

V Pionirjevi knjižnici pa smo izdali: NOB — 1941 do 1945

Številka, ki bo izšla v maj mesecu, bo obravnavala temo:

Kaj pomeni ljudem mir in svetu in narodom svoboda?

Pisateljevi spomini na osvoboditve.

Na straneh Pionirja, ki so posvečene literaturi, bomo objavili odlomke iz nagrajenih del na temo NOB.

V rubriki Klub radovednih bomo razpisali raziskovalno nalogo: Kako so se igrali in učili moji starši, kako pa jaz?

MLADINA

Posamezni vsebinski sklopi s vrstijo v reviji M vse leto: z različnimi načini obravnave in oblikami želimo mlademu človeku na čim bolj zanimiv, neposreden in z zgodovinskimi dejstvi ilustriran način posredovati celostno informacijo naši revolucionarni preteklosti.

Ves program bo pod enotnim naslovom „Zadnji dan vojne — prvi dan miru“. Predvidevamo da bodo v seriji sodelovali tudi ugledni družbenopolitični delavci — revolucionarji.

Pripravljamo objavo še nekaterih doslej neobjavljenih podatkov iz revolucije, predvsem področja delovanja SKOJ.

OBZORJA:

France Prešeren: Zdravilji (ponatis partizanske bibliofilski izdaje)

Miran Jarc: Partizanski Rok Težak je bil ta čas (gramofonska plošča partizanskih pesmev)

LIPA:

Vremec—Guček: Slovenska Istra v boju za svobodo

dr. Mirko Koršič: Razvoj slovenskega pomorstva

Jurančič in Potočnik: Rab

SKUPNOST SLOVENSKIH OBČIN:

Zbornik praznikov ob 30-letnici Slovenije

ZAVOD ZA STATISTIKO:

Publikacija o ekonomskem in družbenem razvoju Slovenije

KOMUNIST:

III. zasedanje AVNOJ Zbornik, ki bo zajemal vse pomembne sklepe in resolucije kongresov ZKJ in ZKS

KMEČKI GLAS:

Ptice pojo nad Olševkom

Naše mame ljubi vsakdan

BOREC:

Matevž Hacc: Med prijatelji in znanci

Zbornik revolucionarnih pesmi z vsega sveta in vseh časov

V zbirki Kurirčkova knjižnica: Karel Grabeljšek: Peter in konj;

v zbirki Kurirčkova slika: nica: France Bevk: Bosopetec

GOSPODARSKI VESTNIK:

30-letnica slovenske vlade

Knjige, izdane v počastitev jubileja, bodo imele oznako: Izdano v počastitev 30-letnice osvoboditve.

divte.

Organizacijski komite za praznovanje 30-letnice osvoboditve — Komisija za vzgojo in izobraževanje

RADIO IN ŠOLA

Radio televizija Ljubljana, uredništvo mladinskih, otroških in izobraževalnih oddaj

Okvirni načrt programov v jubilejnim letu 1975

V tridesetem letu svobode bomo v mladinskih, otroških in izobraževalnih oddajah radijskega uredništva posvetili veliko programskega časa bodisi posvečeno pomembnih obletnic ali pa — širše pojmovano — oživiljanju in ohranjanju tradicij NOB.

Na področju oddaj za otroke bomo pri snovanju kratkoročnih in dolgoročnih programov sproti upoštevali roke, ki se navezujejo na dogodke iz NOB ali povezujejo graditve. V literarnih oddajah za otroke bomo podajali besedila s tega področja, predvsem dela s festivalov Kurirček. Tako bo v oddajah: Pisani svet pravljic in zgodb, Meni svet hurčki I. in II. programa, Enajsta šola (tu dajemo otrokom teme, da pišejo spise), Počitniško popotovanje od strani do strani in Lahko noč, otroci. Prav tako bomo z živo besedo, z reportažnimi zapisi, s pripovedmi otrok in občanov v različnih krajih beležili spomine na pomembne dogodke v oddajah: Pionirski tehnik, Pet pedi, Otroci med seboj in med nami, Za mlade radovedneže, Ponedeljkov križemkraj, Dobro jutro, otroci in v javni otroški oddaji Veseli tobogan. Še posebno pozornost bomo posvetili dejavnosti pionirjev v Jugoslovanskih pionirskih igrah Naša domovina pod svobodnim soncem, podhod Kurirčkova pošta, posameznim pionirskim zborom, ki bodo sodelovali v JPI itd.

V oddajah za mladino bomo posebej upoštevali datume, ob katerih lahko mladim veliko pomembno: v oddaji Mladina sebi in vam bomo obravnavali tele teme:

— aprila: obrambna pripravljenost mladih ljudi;

— maja: srečanja s Titom;

— junija: bomo predstavili predvsem mladim ljudem, kaj je pomenilo biti član Zveze komunistične mladine Jugoslavije (ob 40-letnici pokrajinske konference SKOJ v Ljubljani);

— oktobra: OZN in angažiranje Jugoslavije v vseh tridesetih letih.

V redne oddaje bomo uvrstili tudi pohod AVNOJ 1975.

V oddajah Na poti s kitaro bomo obravnavali vse obletnice in proslave kot del dejavnosti RK ZSMS in osnovnih organizacij ZSM.

V oddajah — to so javne mladinske tekmovalne oddaje — Spoznavajmo svet in domovino smo že doslej (in bomo tudi vnaprej) v vprašanih mladim tekmovalcem beležili pomembne dosežke med vojno in po njej.

Zadnja oddaja v tej sezoni bo 10. maja, potlej pa bomo jeseni spet na poseben način beležili tridesetletnico svobode.

V programu za mlade in tudi širše v radijskem govornem programu se bodo vse leto vrstile nekatere posebne oddaje, pripravljene predvsem za mlade:

— aprila: dan OF, frontna baza, aktivisti;

— maj a: o bojih za osvoboditev Trsta;

— o edinstvenem dogodku v slovenski zgodovini — ustanovitvi narodne vlade;

— osvoboditev Ljubljane,

pričevanja onih, ki so kot otroci doživljali to dobo;

— ali je fašizem premagan;

— julija: pomen prvega kongresa OF;

— novembra: Še pomnite svobodo naših tridesetih let — obdobja graditve nove Jugoslavije;

— decembra: počastitev obletnice Prešernovega rojstva — ob tem in ob programu Zedinjene Slovenije razmišljanja o današnjem času — ob 50-letnici ustanovitve Kluba študentov marksistov na ljubljanski univerzi.

Na posamezne oddaje iz rednega programa ali na posebne oddaje bomo sproti opozarjali v dnevnem tisku.

V oddajah na izobraževalnem področju bomo v vseh treh stopnjah Radijske šole uvrščali teme, ki bodo osvetljevale boj naših narodov za svobodo.

Radijska šola za višjo stopnjo:

a) oddaja o Orjuni,

b) Fašistični teror v ljubljanski pokrajini,

c) Fašistični teror in raznarodovanje Slovencev na Štajerskem in Gorenjskem,

č) Zlom fašizma in osvoboditev,

d) Besede in glasba — Miroslav Vilhar,

e) Štiri literarne oddaje — Matej Bor — Karel Destovnik-Kajuh — Ivan Potrč — Socialna poezija med NOB.

Radijska šola za srednjo stopnjo:

— februar: Izdajalec — oblike narodnega izdajstva;

— marec: Ustanovitev naše mornarice;

— april: Bitka za prehod čez Neretvo

— Glasbeno ustvarjanje med NOB

— Tone Seliškar: Tovariši — radijska priredba;

— maja: Bitka za prehod čez Sutjesko.

Radijska šola za nižjo stopnjo bo vključila dve radijski priredbi, in sicer Vide Brest Ptice in grm ter Karla Grabeljska-Gabra Partizanska oprema.

Podrobnejši program oddaj Radijske šole in prav tako drugih naših vzgojnoizobraževalnih oddaj bo objavljen v publikaciji Radijska šola, ki bo izšla marca za II. polletje letošnjega šolskega leta, v septembru pa v novi publikaciji Radijska šola za I. polletje šolskega leta 1975/76.

Mladinska redakcija TV

Uredništvo mladinske televizijske redakcije je v skladu s programom praznovanja 30-letnice osvoboditve oblikovalo svoj program, ki bo potekal od aprila do konca tega leta. Temeljni namen je bil celotni program uskladiti tako, da v njem bo zgolj oddaj, ki bi jih predvajali le na določene zgodovinsko pomembne datume, pač pa bomo v sproti program, nevsiljivo vnašali praznične oddaje. Poleg tega so se člani mladinske redakcije na posebnem sestanku odločili, da bodo pripravili tudi nekaj samostojnih oddaj, ki jih bomo ustrezno vključili v naš redni program.

PISANI SVET (kontaktne oddaje za solarje)

V vseh oddajah Pisani svet — od aprila do konca leta 1975 bomo v rubriki NOVICE beležili zanimivosti v letošnjih JPI, ki potekajo pod geslom Naša domovina pod svobodnim soncem. Pripravljali bomo zapise o tekmovanju za znak partizanskih brigad, tradicionalni prireditvi Kurirčkova pošta, srečanju pionirjev-zgodovinarjev, grafičnem bienalu v Kostanjevici na temo Korak v svobodo in mali Groharjevi slikarski koloniji v Skofji Loki, ki bo prav tako posvečena 30-letnici osvoboditve. Vse te dogodke bomo

sproti objavljali v Pisanim svetu in jih skušali televizijsko obdelati tako, da bodo vsaj deloma presegli zgolj informativno raven.

Pisani svet, ki bo na sporedu 2. maja, bo povsem posvečen 30-letnici, pripravljamo pa ga v sodelovanju s solarji iz osnovne šole Dol pri Hrastniku, ki delajo v literarno-novinarskem krožku.

Tudi drugo majsko oddajo Pisani svet, ki bo na sporedu 23. maja, bomo posvetili iskanju in odkrivanju naše preteklosti ter jo smiselno navezali na 25. maj — dan mladosti. Pripravljamo jo v sodelovanju s solarji iz osnovne šole Vinica, kar ni naključje, saj je imela Bela krajina med NOB pomembno vlogo.

Kontaktna oddaja za solarje: MORDA VAS ZANIMA

Oddaja iz tega cikla, ki bo na sporedu 9. maja, bo prilagojena nje omenjenim izhodiščem. V njej bo nastopil slikar Božidar Jakac, ki bo v pogovoru s solarji predstavil svoje delo, življenje in čas, v katerem se je bil boj za svobodo. Tako bo tudi ta oddaja smiselno vključena v celotni program s prazničnim obeležjem.

KAKO SE JE KALILO JEKLO

Izmed tujih oddaj smo uvrstili v naš jesenski spored (oktober—november) doslej najboljšo nagrado mladinsko rusko nadaljevanko Kako se je kalilo jeklo. Narejena je po motivih istoimenskega dela N. Ostrovskega. Popelje nas neposredno v revolucijo, v porevolucijsko obdobje in obdobje graditve. Serija šestih oddaj pod skupnim naslovom Kako se je kalilo jeklo se tako posredno, nevsiljivo navezuje tudi na čas naše osvoboditve in kot taka brez dvoma lepo dopolnjuje naš program.

Poleg navedenih oddaj, ki so vključene v naš redni program, se bodo do konca tega leta vrstile še nekatere posebne oddaje:

1. ZBOR PIONIRJEV V AJDOVŠČINI — V celoti bomo posneli Zbor pionirjev, ki ga tako kot vsako leto tudi letos

pripravlja ZPM, in oblikovali posebno oddajo, ki jo nameravamo uvrstiti v spored 4. julija na dan borca.

2. Mladinska redakcija rty Ljubljana je tudi v dogovoru z mladinskimi redakcijami vseh jugoslovanskih televizij, s katerimi namerava oblikovati skupno oddajo, posvečeno 30. obletnici osvoboditve. Dokončni koncept oddaje bo izoblikovan najkasneje do konca marca.

3. NAŠA BESEDA 75 — predstavo, ki jo bomo izbrali na letošnjem srečanju pionirskih in mladinskih gledaliških skupin Naša beseda 75, ki bo vezana na oživiljanje tradicij NOB in čas osvoboditve, bomo posneli in ustrezno programirali do konca leta. Če bi na tem srečanju lahko izbrali še več ustreznih gledaliških realizacij, jih bomo premišljeno uvrstili v naš igrani program. Tako bomo tudi to srečanje povsem spremljali in pri tem že računali tudi z ustreznim izborom nekaterih postavitev.

4. SMEŠKA — Poseben podudarek obletnici osvoboditve smo namenili tudi s kratkim igranim filmom SMEŠKA v režiji Igorja Praha. Scenarij za film je pripravljen kot črtica Mihajla Simonovića (ena od njih je bila nagajana na Kurirčkovem festivalu v Mariboru). Moto filma je iz besedila: „Zaradi otrok prosim, da nikoli ne bi bilo vojne!“

Film je zgrajen na vtisih majhne punčke, ki ji vojna popolnoma spremeni življenje. Film bo na sporedu oktobra ali novembra.

5. IMELI SMO LJUDI V POLJANI CVET — To bo posebna oddaja, ki jo pripravljamo z mladimi likovniki na osnovni šoli Kobarid. Osnovna ideja — sporočilo te oddaje se razkriva v odločitvi mladih, da postavijo spomenike svojim rojakom, da se s tem vsaj malo oddolžijo tistim, ki so za svobodo dali največ — svoje življenje.

Mladinska redakcija bo vse navedene oddaje skušala pravočasno najavljati in se dogovarjati s šolami, da bodo seznanjale in deloma tudi pripravljale solarje nanje.

ARMADA SMO VSI

Prebiramo priročnik za vojaški poklic (IV)

Menimo, da ni dovolj, če le vprašamo osnovnošolca ali srednješolca, ali bi želel postati vojaški starešina, ne da bi mu ob tem predložili širok spekter možnosti za specializacijo in usmeritev v vojaškem poklicu. Nasprotno: učenca moramo temeljito informirati. S tem se bo tudi znebil morebitnega predsodka, češ da je vojaški poklic združljiv samo s pojmi: poveljevanje, vodenje, urjenje vojakov, nenehno pripravlanje za boj. Ali na kratko: vojak je pač vojak.

Ko oporekamo takim nazorom, seveda ne trdimo, da vojak ali mlajši oficir ne opravljata naštetih dolžnosti. Želimo le opozoriti na to, da je v armadi veliko specializacij in delovnih mest, za katera lahko rečemo, da niso klasično „vojaška“. Pojavila so se ob čedalje bolj vsestranski uporabi sodobne tehnike in tehnologije v naši armadi. Zato lahko danes ljudje tudi v strukturi JLA urednicijo svoje najbolj svojevrstne poklicne težnje in uveljavijo sposobnosti.

Nujno potrebno je torej, da v vseh informativnih in propagandnih dejavnostih pri usmerjanju mladine v vojaški poklic upoštevamo razvejano smeri, specializacij in posebnih delovnih mest v JLA.

POMAGAJMO MLADIM, DA SE BODO LAŽE ODLOČILI

Opravljenih je bilo že več raziskav o motiviranosti za vojaški poklic. Toda kolikor vemo, ni še nihče nadrobno razčlenil, kaj je bilo za gojence vojaških šol in akademij tisto odločilno, zaradi česar so si izbrali svoj prihodnji poklic. Prepričani smo, da je le malokdaj odločila privlačnost poklica oficirja ali mlajšega oficirja „naploh“, ampak da je gojence pritegnilo kako določeno delovno mesto ali ožja specializacija v armadi. Zato je temeljno vprašanje: kako naj slovenski mladinec čimbolje spozna vso raznolikost in pestrost vojaškega poklica?

Ko jo bodo namreč spoznali, se bodo lahko premišljeno odločili za neko vojaško šolo in pozneje za usmeritev in ustrezno delovno mesto. Pomagajmo jim torej, da bodo lahko čimbolj določeno povedali svoje želje. Potem ne bomo — nekoliko poenostavljeno povedano — na vprašanje „ali želiš postati oficir“, dobili odgovora „ne“, na vprašanje „ali želiš postati vojaški pilot“, pa odgovor „da“. Ni namreč rečeno, da mladinec že vnaprej ve, da so vsi vojaški piloti oficirji, tako po delovnem mestu v oboroženih silah — po statusu — kot po načinu življenja.

TRI ŠIRŠE USMERJENOSTI

Že zdavnaj so minili časi, ko se je oficir lahko odločil samo med dvojim: poveljevati vojaški enoti ali pa opravljati določene dolžnosti v štabu. V sodobni armadi, kakršna je naša, se lahko mladinec odloči za eno teh temeljnih usmeritev; v vsaki od njih pa se lahko z rednim in dopolnilnim šolanjem še bolj specializira.

Opozorili bomo le na tri temeljne usmeritve in njihovo vsebino. Navajamo nekaj podatkov iz priročnika „Kaj daje oficirski poklic mlademu človeku“, v katerem je dovolj tovrstnih informacij.

Prva možna opredelitev je klasično vojaška: želja, da se posvetimo poveljniško štabni

stroki (kot oficirji) ali poveljevanju posadkam, desetnam in vodom raznih rodov kopenske vojske (kot mlajši oficirji). Če se odločimo za to smer, se moramo vpisati na vojaško akademijo kopenske vojske ali na srednjo šolo te vrste v Beogradu ali Sarajevu.

Če se odločimo za klasično vojaško stroko v vojni mornarici ali vojnem letalstvu, se moramo vpisati na mornariško vojaško akademijo (Zadar), na kateri spoznamo poleg letalske stroke tudi temeljna znanja o poveljevanju in vodenju enot.

Pri omenjeni usmeritvi je manj možnosti za ozko specializacijo, ker mora obvladati starešina širok spekter različnih znanj. Najvišji profil teh kadrov se pozneje oblikuje na komand-

(Foto: S. Krševan)

noštabni akademiji ali na šoli za narodno obrambo. Samo oficir, ki konča šolanje na eni od njiju, lahko konkurira za visoke komandne ali vodstvene dolžnosti v JLA. Edina širša specializacija je šolanje na višji vojaškolitveni šoli — absolventi te šole pa opravljajo visoke politične funkcije v armadi.

Mladinec, ki ga zanima tehnika, bodisi posebna vojaška ali druga, ima veliko več možnosti za specializacijo. To velja posebno za mlajše oficirje v tehniških službah. Tako npr. tehniška srednja vojaška šola v Zagrebu izobražuje gojence za štiri smeri z desetimi specializacijami (kopenska vojska), tehniška srednja vojaška šola v Splitu pa za tri smeri z devetimi specializacijami. (mornarica). Najbolj razvejano pa je izobraževanje za vojno letalstvo in zračno obrambo. Tehniška srednja vojaška šola v Rajlovcu, ki izobražuje kadre zanju, ima štiri smeri s kar 22 specializacijami. To ni presenetljivo, ker je tukaj potrebna ozka specializacija za posamezna tehniška sredstva ali zahtevne sodobne priprave.

Pri izobraževanju vojaških inženirjev ni tolikšne „razdro-

ljenosti“ na posamezne smeri in specializacije. Na tehniških akademijah so samo smeri: 6 za kopensko vojsko, 2 za vojno letalstvo in 2 za vojno mornarico. Zaradi takega načina izobraževanja se tehniški oficirji po dopolnilnem šolanju lahko preusmerijo na komandnoštabne dolžnosti.

Posebno zanimivi sta še vojaško-ekonomska akademija v Beogradu in intendantska srednja vojaška šola v Sarajevu. Gojenci teh šol si pridobijo takšna znanja, da se lahko pozneje zaposlijo v vseh „vidih“ in rodovih oboroženih sil.

Na koncu moramo še omeniti, da razvoj sodobne armade zahteva in omogoča, da se vsi njeni pripadniki posvetijo tudi študiju vojaških ved — ne glede na svojo usmerjenost in specializacijo. Za to pa so potrebne raziskovalne ambicije, strokovna izobrazba in pripravljenost, da se delovna energija, nadarjenost in volja usmerijo v proučevanje splošnih in posamičnih vprašanj, ki so pomembna za naše oborožene sile in za obrambo dežele.

FRANC VRANČIČ

(Foto: S. Krševan)

Kako načrtujemo izobraževanje v samoupravnih interesnih skupnostih za vzgojo in izobraževanje

Samoupravne interesne skupnosti, ustanovljene po ustavnih določilih, so nova kvaliteta v družbenoekonomskih odnosih. Spoznanje, da je treba skrbno načrtovati potrebe po kadrih v OZD in izobraževanje le-teh, morajo postati vodilo za delo samoupravnih skupnosti za vzgojo in izobraževanje. Pomembna spoznanja o osnovi in vsebini načrtovanja izobraževanja lahko strnemo v nekaj točk.

1. Funkcije načrta vzgoje in izobraževanja so:

— Načrt je instrument za sporazumevanje o vzajemnosti združenega dela; zadostiti mora osebnim, posebnim, skupnim in splošnim potrebam v izobraževanju.

— Prek načrta se delovni ljudje sporazumevajo o skupnih in splošnih potrebah in o tem, kako bodo uresničili sprejete naloge, spremljajo izvajanje sprejete razvojne politike in sprejemajo potrebne ukrepe.

— Načrt omogoča delovnim ljudem v gospodarstvu in družbenih dejavnostih, da ugotovijo svoje potrebe po izobraževanju in se odločijo, kako jim bodo zadostili.

— Z njim se opredelimo do načrtov družbenopolitičnih skupnosti in vloge izobraževanja v družbenem razvoju.

— Ugotovljamo, katere reforme so potrebne v posameznih delih ali v celotnem izobraževanju in predvidimo, kako jih bomo uresničili.

2. V pripravi načrtov samoupravnih interesnih skupnosti je treba predvideti predvsem te programirane dejavnosti:

— izdelava načrta
— uvajanje v prakso
— izvajanje načrta
— nadzorovanje in vrednotenje izvajanja načrta
— sprotni popravki in dopolnitve načrta.

3. Načrtovanje izobraževanja je pod sistemom družbenega načrtovanja. Subjektov načrtovanja vzgoje in izobraževanja je več. Nekaterim načrtovanje izobraževanja ni temeljna dejavnost, vendar pa so tudi zanje bistvena vprašanja razširjena in

enostavne kadrovske reprodukcije. Načrtovanje izobraževanja je torej celostno in zahteva od njegovih nosilcev veliko medsebojnega usklajevanja. Osnova celotnega sistema načrtovanja je v združenem delu (TOZD, OZD), ki je porabnik izobraževalnih storitev in kadrov. Ves ostali sistem je treba na tem graditi. V ustanovljenih samoupravnih interesnih skupnostih skupno odločajo delegati porabnikov in izvajalcev o vseh pomembnih vprašanjih.

Ti vrednotijo programe vzgoje in izobraževanja, uresničujejo svobodno menjavo dela, načrtujejo razvoj itd.

Pri načrtovanju izobraževanja sodelujejo predvsem tile subjekti:

— TOZD, OZD in njihova združenja: sestavljajo in izvajajo načrt kadrov in izobraževanja kot sestavni del načrta razvoja organizacije;

— OZD v usmerjenem izobraževanju: sestavljajo program razvoja izobraževalne dejavnosti;

— samoupravne interesne skupnosti: sestavljajo in izvajajo načrte za razvoj vzgoje in usmerjenega izobraževanja;

— družbenopolitične skupnosti: sestavljajo in izvajajo načrte družbenoekonomskega razvoja v občinah (občinskih skupnostih);

— republika: izvaja načrt družbenoekonomskega razvoja, ki predstavlja sintezo načrtov vseh subjektov načrtovanja;

— zbornice (in druga gospodarska združenja), skupnosti za zaposlovanje itd.: v svojih razvojnih načrtih oblikujejo tudi odnos do razvoja kadrov in izobraževanja.

4. Samoupravne interesne skupnosti morajo obvladati problematiko smotrov in strategije načrtovanja izobraževanja. Združeno delo je temeljni subjekt v politiki izobraževanja, zato lahko zahteva spremembe in dopolnitve izobraževalnih smotrov ali reformo izobraževanja. Idejni temelj izobraževalnih smotrov in spremenjenega odnosa med obema velikima pod-

ročjema združenega dela („proizvodnim“ in „neproizvodnim“) je zajet v resoluciji X. kongresa ZKJ in v novi ustavi. Za sedanje in prihodnje potrebe združenega dela je treba izdelati ustrezno politiko in strategijo izobraževanja.

Pred izdelavo načrtov za izobraževanje je treba določiti temeljna izhodišča prihodnje politike združenega dela. Menimo, da ta temelj predstavljajo izhodišča družbenoekonomskega razvoja SRS v letih 1976-80, resolucija o dolgoročnem razvoju SR Slovenije in dokumenti drugih družbenopolitičnih skupnosti (občin, mest, regij itd.) in programi razvoja gospodarskih organizacij za prihodnje obdobje. Z načrti za izobraževanje operacionaliziramo to politiko na ožjem področju, ki skrbi za izobraževanje kadrov.

4. 1. K reševanju temeljnih strateških problemov izobraževanja sodi tudi razčiščevanje vprašanj:

— kako organizacijsko in vsebinsko uresničiti zahtevo, naj postane izobraževanje kadrov dejavnik družbenega, ekonomskega in samoupravnega razvoja; poskrbeti je treba za vraščanje izobraževanja v združeno delo;

— kako ustvariti enakopravna razmerja med izobraževanjem in drugimi področji družbene reprodukcije;

— kako doseči sprotno in ustrezno vrednotenje izobraževalnih storitev;

— katera ožja področja izobraževanja je treba delno ali povsem reformirati.

4. 2. Eno od temeljnih vprašanj politike in strategije pri načrtovanju izobraževanja je večja učinkovitost vzgojnoizobraževalnega procesa. Z uspešnim načrtovanjem je treba doseči ravnotežje med:

— izobraževalnimi potrebami in interesi ljudi po izobraževanju;

— kadrovskimi potrebami gospodarstva in družbenih dejavnosti izobraževalnega procesa ter rezultati;

— med delom, vloženim v

izobraževanje, in rezultati udeležencev izobraževanja;

— med sedanjo izobraževalno tehnologijo in možnostmi posodabljanja izobraževalnega procesa s sodobnimi učnimi pripomočki;

— med sedanjo pedagoško teorijo in prakso ter novo izobraževalno teorijo, ki naj zagotovi povezanost z delom in temelji na zahtevi po permanentnem izobraževanju.

5. Za uspešno načrtovanje izobraževanja potrebujemo razvit sistem informacij, ki omogoča pravočasno pripravo načrta ter nadzor nad njegovim uresničevanjem in dopolnjevanjem. V strokovnih službah samoupravnih interesnih skupnosti ni mogoče zbrati vsega strokovnega kadra, ki bi zbiral in analiziral podatke za zahtevnejši matematični in statistični metodami. Treba pa je doseči sodelovanje s projektanti informacijskih sistemov in zahtevati podatke, ki so pomembni za načrtovanje.

5. 1. Načrtovalci izobraževanja morajo razpolagati z agregati podatkov:

— o kazalcih družbenoekonomskega razvoja

— o kazalcih demografskih stanj in projekcij

— o kazalcih kadrovskih potencialov in resursov

— o kazalcih dejavnosti izobraževalnih ustanov in njihovi organizacijski strukturi

— o finančnih kazalcih za potrebe izobraževanja.

Vse te skupine kazalcev so temelj za nadaljnje razčlenjevanje podatkov, ki naj omogočijo nadzorovanje in vrednotenje rezultatov pri izvajanju načrtov. Menimo, da je treba izdelati tudi podrobnejši sistem kazalcev za vrednotenje izobraževalnih dosežkov.

5. 2. Za načrtovanje v DPS je zavod za plan SRS izdelal minimalne kazalce, ki naj bodo trden temelj za primerjavo in usklajevanje načrtov DPS. Del teh minimalnih kazalcev je tudi solidna osnova za izdelavo in usklajevanje načrtov s področja kadrov in izobraževanja. Te

minimalne kazalce za načrtovanje izobraževanja pa bo treba še izpopolniti.

6. Struktura načrta izobraževanja temelji na njegovih funkcijah (točka 1). Dodati pa je treba še ugotovitev, da je načrt razvoja eden temeljnih dokumentov samoupravnih interesnih skupnosti za izobraževanje. Je samoupravni dokument, ki ga sprejme skupščina SIS (izvajalci izobraževanja in uporabniki kadrov). Načrt je temelj za dolgoročno in operativno (letno in sprotno) odločanje delavcev o združevanju sredstev za uresničevanje programov in instrument usmerjanja za doseganje dogovorjenih smotrov.

Struktura načrta vzgoje in izobraževanja naj vsebuje:

— uvod (v katerem je treba določiti odnos do načrtov DPS in načrtov drugih SIS);

— cilje razvoja za načrtovano srednjeročno obdobje;

— oceno dosežanj razvoja (oceno prejšnjega načrta in trenutnega stanja);

— podatke o resursih — o človeškem potencialu, za katerega načrtujemo razvoj in izdelujemo projekcije;

— projektiranje in napoved razvoja izobraževanja;

— operacionalne smotre in naloge, ki izhajajo iz opredeljenih in sprejetih ciljev razvoja glede na posamezne subjekte, ki so vključeni v načrtovani razvoj;

— instrumentarij za izvedbo, nadziranje, vrednotenje in re-balans načrta ter finančne vire in finančni instrumentarij, ki zagotavlja izvedbo načrta;

— operacionalizacijo načrta glede na: časovne roke, potreben denar, organizacijske spremembe in nosilce ali izvajalce operativno razčlenjenih programskih nalog.

7. Izvedba načrta je faza, ki ni vedno sledila dosedanjim načrtovanjem. Za razliko od strokovnih opravil pri načrtovanju oblikuje to drugo fazo vrsta samoupravnih dejavnosti in procesov. Ta faza je veliko zahtevnejša in seveda dolgotrajnejša. Njen prvi del vsebuje tudi iz-

delavo letnih načrtov dela SIS. Drugi del te faze naj bi zajemal izdelavo nekaterih načrtov za posamezne dejavnosti, ki bodo omogočile uresničenje globalnih ciljev srednjeročnega obdobja. Ti posebni načrti (letni ali pa večletni) naj bi zadevali predvsem tale področja:

— usmerjanje in izobraževanje za pedagoške poklice

— znanstvenoraziskovalno delo za potrebe vzgoje in izobraževanja

— zahtevnejše in nujne reformne posege, izobraževalni sistem ter modernizacijo izobraževalnega procesa

— naložbe v šolski prostor in opremo

— socialno varstvo in življenjsko raven mladine, ki se šola.

8. Za uspešno načrtovanje izobraževanja morajo biti izpolnjene tele predpostavke:

— v razvojnih načrtih subjektov načrtovanja (na vseh ravneh) morata biti jasno določena vloga in pomen razvoja kadrov in izobraževanja pri doseganju globalnih družbenih ciljev;

— natančno določeni cilji razvoja področja vzgoje in izobraževanja;

— usklajeno delovanje političnih in strokovnih subjektov v načrtovanju;

— poznavanje kadrovskih potreb združenega dela;

— kakovostna analiza razmer za izobraževanje in poznavanje vzrokov za velike razlike med številom vpisanih učencev in tistih, ki končajo šolanje, ter poznavanje strukturnih neskladij na kadrovskem področju;

— izdelava nomenklature poklicev, ki naj čimbolj usklajuje strokovne zahteve dela in izobraževalnih možnosti v enotno poklicno lestvico;

— usposobljeno strokovno (teamsko in strokovno raznoliko) službo za načrtovanje v strokovni službi SIS.

METOD ČERNETIČ

Razstava treh prosvetnih delavcev

V galeriji Bogenšperk pri Litiji je bila 7. marca v počastitev dneva žena odprta razstava treh prosvetnih delavcev — slikarjev. Slike so razstavili: Niko Prestor, Polde Mihelič in Jože Meglič.

Niko Prestor je upokojen učitelj. S slikanjem se ukvarja vse življenje, toda zadnja leta se še bolj posveča ustvarjalnemu delu, pa tudi razstavlja več. Tokrat nam je predstavil devet slik v olju, oglju in kredii. Rad riše litijsko okolico, stare hiše, kozolce, cvetje in tihožitja.

Največ slik, 17 po številu, razstavlja tokrat Polde Mihelič, predmetni učitelj likovnega pouka v Litiji. Njegove slike: Žena s čebrom, Strehe, Zelena korito, Dninarice, Kresna noč in druge govore o tem, da se slikar rad vrača v slovensko vas, kakršna je bila nekoč in jo na svojevrsten način uspešno upodablja. Razstavljal je po Sloveniji, drugih republikah, pa tudi v tujini.

Najmlajši med razstavljalci je Jože Meglič, akademski slikar, ki je študiral likovno umetnost v Ljubljani; na tretji stopnji je diplomiral leta 1966 (specialka za oljno slikarstvo). Sedaj dela kot likovni pedagog v Smartnem pri Litiji. Doslej smo poznali slikarja Megliča kot svojevrstnega oblikovalca slovenske pokrajine, novega po izrazu in značilnih barvah (rdeča, zelena). Precej je razstavljal po Sloveniji in tudi v tujini (Trst, Francija). Na zadnji razstavi si lahko ogledamo poleg stalne zbirke njegovih slik, ki prikazujejo okolico Litije in Smartna, še 11 slik novejšega datuma, ki govore o ženi. Poglejmo nekaj naslovov: Akt 1, Bralka, Akt 2, Likarica, Žena z jabolkom, Akt 3, Doma in druge. Slike so zanimive in sveže po izrazu in tematiki.

Slikarji Niko Prestor, Polde Mihelič in Jože Meglič veliko pomenijo v kulturnem življenju Litije. Z razstavami, ki jih od časa do časa prirejajo, nadaljujejo tradicijo, ki jo je s svojo razstavo pred več kot desetimi leti začela sedaj že pokojna akademka slikarka Mira Pregelj.

MILOŠ DJUKIČ

Čevljar, Anica Hojan, osnovna šola Anton Aškerc Velenje — s VII. razstave Likovni svet otrok 1975

Iz starih listov

OPOMINEK ZA UČITELJA MESCA SUŠČA

Človeško življenje je podobno valovom po vodi, kjer je že veliko ljudi poginilo. Za tega voljo moraš, ljubi učitelj, jersbasček, v katerem pošiljaš svoje rejence po dereči reki tega življenja, skerbno zavarovati z dobrimi in tečnimi nauki, — če hočeš, da ga silni valovi ne bodo prederli in v globočino potopili. — Tvoja šolska izba naj bo prijazen otroški tempelj, v katerem naj vlada tvoj pridni in redni duh, in v katerem naj duhti prijetno kadilo priserčne mladinske ljubezni. — Pazi tudi, da se bodo otroci z besedami tudi reči učili; ne samo spomin, ampak tudi um in volja, nagnjen pri otrocih od mladih nog zboljševati. — Opominjaj otroke, da se ne bodo bosi hodili in se prehladili, — če hočeš, da ne boš imel v šoli na cente nadležnega kašlja. — Svetovaj otrokom, da naj skerbe, da se bo na verte in travnike voda obračala. Žive meje naj se zasajajo, kjer jih je treba.

Učiteljski tovarš 1862 str. 75

Znanje, ki ga ne dopolnjujemo vsak dan, se vsak dan zmanjšuje. Kitajski pregovor

Tisto, kar trdimo brez dokaza, tudi lahko zanikamo brez dokaza. Evklid

Denar je bolj zgovoren kot 12 članov parlamenta. Danski pregovor

Otrok se v igri razvija in raste: ob pesmi, ob pravljici, ob pripovedki, ob črtici. Ritem in melodijo govornih besed zaznava že tudi sam. Ob peti besedi se mu doživljajo še poglobi. Gre za to, da nekaj doživi polnovredno: s srcem, pametjo, telesom, čutili, z gibanjem — ob spremljavi Orffovih instrumentov.

Branka Jurca

Mladost je čudežna legitimacija, ki odpre vsaka vrata; žal ni dolgo veljavna.

V vsakem med nas je računica, ki ji pravimo upanje. Platon

Kako to, da ob zdravljenju drugih ne zdravimo tudi sebe? Ezop

Ni dovolj, da delamo korake, ki nas nekega dne privedejo na cilj; vsak korak mora biti cilj zase, ki sočasno vodi naprej. Goethe

kultura

Kaj je glasba?

Tri temeljna vprašanja, na katera sem skušala poiskati odgovor: kaj je glasba, kaj išče današnji človek v glasbi in ali je dandanes v glasbi tako imenovana kriza, sem tokrat še „poslednjič“ zastavila dvema študentoma. MARKO STUDEN je absolvent oddelka za muzikologijo na filozofski fakulteti v Ljubljani. V pogovoru je povedal tole:

— Malokrat se človek resnično vpraša: kaj je glasba? Ukvarja se z njo (skoraj poklicno), pa ne veš, kaj je. Veš samo, kaj ti pomeni. Je neka dopolnitev v tvojem vsakdanjem življenju, torej v medčloveških odnosih, kajti odnos do glasbe je, po mojem mnenju, višja oblika medčloveških odnosov. Sicer pa je glasba najbolj abstraktna oblika umetnosti. Je neke vrste uresničena filozofija. Ne more obstajati sama. Nastaja šele kot odnos, razmerje med fizično zasnovano podobo glasbenega dela (komponista) in med podobo, ki si jo o delu ustvari poslušalec. Zato glasbe skorajda ni mogoče definirati, ker ima vsak poslušalec zaradi posebnih značilnosti svoje osebnosti do glasbe svoj odnos.

— Kriza v glasbi? Glasba ni nič bolj v krizi, kot je bila kdajkoli prej. Razmere niso nič slabše, kot so bile v preteklosti. Tudi produkcija ni nič manjša, kvečjemu še večja, saj so možnosti glasbenega uveljavljanja in izobraževanja spriči tehničnega razvoja še večje, kot so bile nekdanje. Danes sicer prevladuje mnenje, da glasbena dela, ki nastajajo v najnovejšem času, sploh niso več glasba, pač pa neko konstruiranje zvočnih učinkov, brez kake globlje notranje vrednosti in sposobnosti izražanja. Mislim pa, da je kriza v odnosu do današnje glasbe. Lahko porečeš: „Saj so tudi za Beethovna v njegovem času pisali, da komponira nemogočo glasbo, odklanjali so atonalno glasbo...“ Poslušati tako imenovano „staro glasbo“, je poslušalcu razmeroma laže, saj je seznanjen z oblikami glasbenega izražanja, Poleg tega mu take glasbe ni treba vrednotiti, saj je že precej strokovnjakov pred njim odločilo o njeni kakovosti. Sodobno glasbo pa poslušalec mora sam ovrednotiti; to je zaradi obilice novih prijemov v komponiranju veliko težje. Mislim, da si je težko ustvariti metodo vrednotenja, kot je to s stilnimi zakonitostmi določeno za glasbo preteklih dob.

JOŽE KOCJANČIČ je študent šestega semestra oddelka za pihala in trobila, na akademiji za glasbo. Študira rog, obenem pa je redno zaposlen v orkestru rtv Ljubljana.

— Glasba je umetnost, ki ima lik, vsebino. Glasbo pravzaprav lahko doživi samo človek, ki ima izjemno sposobnost: spomin. Sestavljena je iz tonov, ki jih povezuje v našem spominu; tako doživimo glasbo. Sicer pa bi se dalo o tem veliko razpravljati. Je boljše, če povem, kaj je glasba zame, ki igram v orkestru. Na glasbo lahko gledam kot na svojo službo, lahko pa gledam nanjo tudi z drugačnega zornega kota, in sicer kot na užitek, nek navdih, ki ga dobiš, ko igraš in ko poslušaš. Če moram zaigrati neko težjo frazo, me prevzame občutek veselja, volje, da bi kar najlepše zaigral... Ne samo to, da pravilno zaigraš, ampak da pri tem tudi nekaj doživis. Saj človek igra v orkestru več let in nevarno je, da preide igranje v nekakšno avtomatizacijo, monotonost. Velikokrat se to resnično zgodi, vendar pa igraš mnogokrat tudi s srcem.

— Težko je povedati, kaj išče današnji človek v glasbi, ker vsak išče nekaj svojega. V glasbi preteklih dob iščemo melodije, motive, harmonije... Današnje kompozicije pa je težko oceniti, ovrednotiti, saj nimas nikjer opore. Kljub temu pa ima marsikatera današnja glasba neko vrednoto in to lahko ugotoviš takoj. Za večino pa to ne velja!

— Glede krize pa tole: prepričan sem, da je kriza v glasbi, še posebno, če gledam nanjo kot „orkestra“. Ne morem ugotoviti, kam je današnji glasbeni tok usmerjen. Kriza je celo v orkestrih! V njih vlada čudna psihoza, ki zelo slabo vpliva na „orkestraše“ in seveda tako tudi na izvebe. Kriza je tudi v učenju glasbene mladine, saj lahko ugotovimo, da se odstotek te mladine vedno manjša. Pri nas primanjkuje instrumentalistov, predvsem dobrih instrumentalistov. V orkestru nastanejo včasih razni izpadi, ki jih ponavadi zelo dobro utišajo. Zavest „orkestrašev“ je na zelo nizki stopnji. Če bi kdo ponudil boljše plače, boljše življenjske možnosti, bi verjetno vsi odšli. Če to upoštevamo, mislim, da je zadeva zelo kritična!

MARIJA GOMBAČ

VII. razstava Likovni svet otrok

Gradbeni delavec. Roman Oblak, 12 let, osnovna šola Karel Destovnik-Kajuh Soštanj — z letošnje razstave Likovni svet otrok

Osnovna šola Karel Destovnik Kajuh v Soštanju prireja v šolski galeriji v počastitev 30. obletnice osvoboditve VII. razstavo LIKOVNI SVET OTROK 1975 pod pokroviteljstvom Pionirskega lista in republiškega zavoda za zaposlovanje. Likovna dela si boste lahko ogledali v galeriji soštanjske osnovne šole do 20. maja. Treba je povedati, da je to že sedma tovrstna razstava, ki se je vsako leto udeležil povprečno 50 slovenskih šol.

Razstavljeni likovna dela učencev je izbrala strokovna komisija akademskih slikarjev in kiparjev pod vodstvom akademske slikarke in pedagoške svetovalke za likovni pouk pri zavodu SRS za šolstvo Helene Berce-Golobove.

Vsa pohvala in iskreno priznanje prirediteljici — šoli Karel Destovnik Kajuh v Soštanju, učiteljem, ki so s svojim požrtvovalnim delom prispevali k tej izredno uspešni prireditvi.

To likovno ustvarjanje, ki je res dostopno vsakemu otroku, saj prav v tej priljubljeni ustvarjalni dejavnosti lahko vsak najde svoj izraz v barvi ali obliki, je hkrati največja pohvala in spodbuda učiteljem in učencem. Sočasno pa je to prispevek k skupnemu bogastvu ustvarjanja in neposredno notranje sporočilo otrok.

Strokovna komisija je letos nagradila tri šole: osnovno šolo Brezovica pri Ljubljani — učiteljica likovnega pouka Tonka Tacol, osnovno šolo Grm Novo mesto — učitelj likovnega pouka Niko Golob in osnovno šolo Ljubljana-Vič — učitelj likovnega pouka Ivo Mršnik, ter 10 učencev. Iskreno čestitamo!

Likovna pedagoginja, akademska slikarka Stanka Komac-Srajeva je razstavila svoja dela v modri dvorani gimnazije v Postojni. Razstavo v počastitev dneva žena so pripravili: kulturna skupnost Postojna, gimnazija Postojna in skupnost 3. b razreda postojnskih gimnazijcev. Slikarka je doslej sodelovala na več skupinskih razstavah, to pot pa razstavlja samostojno. Predstavi nam pretežno krajine-motive iz Postojne in Posočja v risbi, akvarelu, temperi in olju. Številni upodobljeni motivi njenega rodnega Bovca in tempere Posočja so nenehna tema njenega ustvarjanja. Govorijo nam o njeni predani ljubezni do te divje lepote, ki nam jo je upodobila s hladnimi, zeleno modrimi barvami.

Misli

Zvezdnega neba in človeškega obraza se človek nikdar ne bo mogel dovolj nagledati.

Ivo Andrić

Brez književnosti ni življenja.

Seneka

Le tisti sme kaznovati, ki ljubi.

Rabindranath Tagore

„Hočeš biser?“ — „Potopi se v morje!“
Kurdski pregovor

AKTUALNO O DANAŠNJI UMETNOSTI

Umetniki potrpežljivosti

Kulturni zgodovinarji 21. stoletja bodo imeli izredno veliko dela, ko bodo skušali na temelju podatkov in pričevanj nekoliko dojeti vse tisto, kar se je v 20. stoletju na področju umetnosti resnično pričakovalo, želelo, doseglo in hotelo izpovedati. Čeravno manjka do konca tega stoletja le še četrstoletje, pa smo vseeno že doslej komajda sledili tistim pojavom v umetniški ustvarjalnosti, ki tako ali drugače kažejo raznovrstnost, izvornost za vsako ceno in strem-ljenja, ki jih doslej v zgodovini še ni bilo.

Neponovljivo stoletje, lahko rečemo, ne da bi se spuščali v futurološka namigovanja, neponovljivo po izumljenih smereh umetnosti, po milijonih uspešnih umetnikov, po premišljenem načinu, s katerim se lotujejo ustvarjalnosti, po raziskovalni vnemi človekove dimenzije. Na pragu vesoljske dobe, kulturnega minimuma in populacijske kulminacije, cez prag množičnega biološkega samo-uničevanja.

Če govorimo, da je umetnost odsev človekovega življenja, tedaj bi zaman zavračali izvore take umetnostne podobe. En sam paradoks izmed številnih nam lahko pojasni pojav pred leti rojene nove umetnostne smeri hiperrealizma v Ameriki, ki se je sedaj udomačil že tudi v Evropi.

Letos so odprli v Milanski galeriji razstavo hiperrealizma, prvo take vrste pa so priredili pred tremi leti v nemškem mestu Kassel. Umetnosti se je posrečilo s fantastično dovršenostjo in osupljivo prevaro nadomestiti stvarnost. Mar ni bil cilj vsake umetniške smeri, razen malevičevsko abstraktne, doseči zmago, celo v boju z vidnim svetom? Zdaj to imamo. Sedemo v naslanjaj in si ogledujemo dosežke. Niso ravno poceni: slika stane najmanj 100 starih milijonov, kipi pa še več.

Da je to res, kaže naša fotografija. Obiskovalci si ogledujejo razstavljenе ljudi. Ali ni morda vse le prevara? Je na fotografiji samo mirujoče črnsko dekle? Povsem od blizu odseva ta umetnina resničnost, ki je stokrat presešla celo tisto, ki so jo pripisovali lutkam Madame Tisaud v Londonu. Stojiš na razstavišču in začuden opazuješ ameriški par, ki si ogleduje razstavljenega. Turista, pomisliš, pa tako zaverovana v fotografijo. Toda, poskrbljeno je za presenečenje: opazovalca — mož in žena — sta tudi sama hiperrealistični umetniki.

Umetnike te smeri imenujejo tudi umetnike potrpežljivosti. Ob tej umetnosti se nam porodijo tale vprašanja: kaj prinaša uspeh tej smeri, kako je to sploh mogoče doseči in kakšen globlji smisel ima vse to? Na vse... bo odgovoril čas, nekaj odgovorov pa lahko povemo že sedaj. Rojstna dežela hiperrealizma je Amerika, ker si je izmislila tudi filozofijo hiperrealizma in zato, ker bi radi kot znani trgovci tudi na tem področju širili trgovino in tržišče. In ne nazadnje: v Ameriki je doma zbirateljstvo pop-arta, hiperrealizem pa je celo najožji sorodnik te umetnostne struje. V odgovor na drugo vprašanje povejmo, da ustvari dober umetnik le dve ali tri slike na leto in prav toliko kipov; ta dela torej morajo biti tako zelo draga. To pa je tudi nekaj za snobe. Delo poteka zelo počasi: kos za kosom človeka — originala posnamejo v kalupe, na njih so naj-finejši, komaj opazni detajli drže, izraza, gub in gubic. Zadnji dosežki tehnologije so ustvarili tak material iz polivinilne smole, ki po finem preslikavanju in z dodatki dlak, kože in las omogoča to osupljivo stvaritev. Pri tem pa je zelo pomembna fotografija; ta je pri slikah nepogrešljivi medij, pri kipih pa so to številni mavčni odlitki. Beg pred neumetnostjo fotografske resničnosti, v začetku moderne umetnosti, se je v tej najnovejši smeri dobrih sto let kasneje končal v zankah njenih vrhunskih dosežkov in neposrednega tvornega uveljavljanja. Osupljiva ponaredba hiperrealistov je v prvih letih uspešna in razvpita. Vprašanje pa je, ali se bo novorojenček prikrical do pubertete.

IGOR PLEŠKO

Črnka, 1972. John De Andrea (ZDA) Obiskovalci se morajo dotakniti umetnine, da jih ločijo od živih ljudi na razstavišču

Vedno Bolje

Izbiramo metodične rešitve

Predmet: fizika
Datum: 14. 1. 1975
Učna tema: Vzgon
Učna oblika: skupinski (tandem) in frontalni pouk
Tip učne ure: obravnavanje nove snovi
Operativni smoter: samostojno odkrivanje fizikalnih lastnosti
Učne metode: razlaga, pogovor, laboratorijska metoda
Razred: 7. d
Učitelj: Karel Šmigoc, osnovna šola Šmarje pri Jelšah

ARTIKULACIJA UČNE URE

I. UVOD

- Z vedrom zajemaš vodo iz vodnjaka. Dokler je vedro v vodi, ga lahko dvigneš. Kaj opaziš, ko dvigneš vedro nad površino vode?
- Podoben poskus lahko napraviš s kamnom, ki je potopljen v vodi. Dokler je kamen pod vodo, ga lahko dvigneš, četudi je kamen velik. Čim ga hočeš dvigniti nad vodo, moraš mnogo bolj napeti mišice.
- Nekatera telesa, npr. les, zračnice, žoge, plavajo na vodi. Če nečemo, da ostanejo pod vodo, moramo delovati nanje z neko silo.

II. OBRAVNAVANJE NOVE SNOVI

Silo, ki deluje na potopljeno telo v nasprotni smeri teže telesa, imenujemo vzgon. Zaradi vzgona postanejo telesa, ki so potopljena v tekočini, navidezno lažja. Vzgon skuša potisniti potopljeno telo proti površini tekočine. Z naslednjim poskusom skušaj ugotoviti velikost vzgona na telo, ki je popolnoma potopljeno v tekočini (vodi).

Poskus:
Potrebščine:

- valjasto vedrce in poln valj z enakima prostorninama (15 kom.)
- vzmetna tehtnica (15 kom.)
- kozarec z vodo (15 kom.)
- jajce in sol v kozarcu za jogurt (15 kom.)

Navodila za poskus:

- Obesi poln valj na vedrce in nato oboje na vzmetno tehtnico. Odgovori na vprašanja:
 - Za koliko delcev se je raztegnila vzmet, ko si nanjo obesil sistem vedrce-valj?
Odgovor:
 - Zaradi katere sile se je raztegnila vzmet?
Odgovor:
 - Katere sile delujejo na sistem vedrce-valj?
Odgovor:
- Potopi poln valj z vodo, tako da je gladina vode v kozarcu med polnim valjem in n vedrcem. Ugotovi razliko in odgovori na vprašanja:
 - Za koliko delcev se je vzmet skrčila pri tem delu poskusa?
Odgovor:
 - Zaradi katere sile se je vzmet skrčila?
Odgovor:
 - Katere sile delujejo sedaj na sistem vedrce-valj in kakšna je njihova smer?
Odgovor:
- V prazno vedrce nalij vodo do roba. Pri tem pazi, da ostane gladina vode v kozarcu vedno med vedrcem in polnim valjem. Opazuj nastalo spremembo in odgovori na vprašanja:
 - Kolikšna je prostornina vode, ki jo izpodrine poln valj glede na prostornino vode v kozarcu?
Odgovor:
 - Katera dodatna sila se je pojavila pri tem poskusu?
Odgovor:
 - Za koliko delcev se je vzmet zopet raztegnila?
Odgovor:
 - Katera sila je povzročila prej skrčenje vzmeti za prav toliko delcev, za kolikor se je sedaj raztegnila vzmet?
Odgovor:
 - Kaj lahko sedaj poveš o velikosti vzgona in teže vode v vedru?
Odgovor:
 - Kolikšen je torej vzgon na potopljeno telo, če ga primerjamo s težo tekočine, ki jo telo izpodrine?
Odgovor:

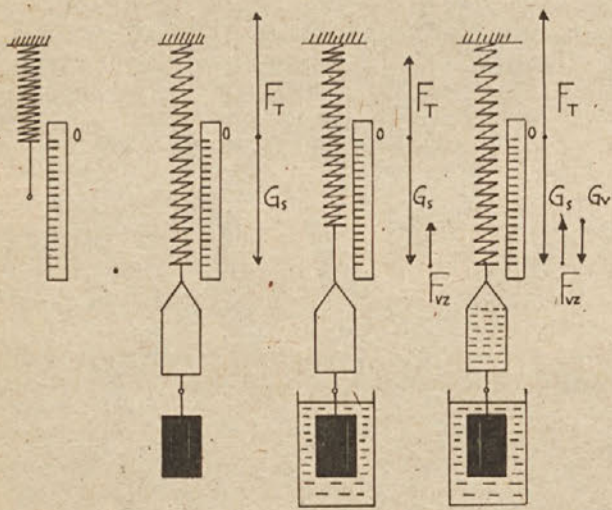
III. PREVERJANJE ODGOVOROV S POMOČJO SLIKE NA PLATNU (uporaba grafskopa)

Na osnovi lastnih ugotovitev učencev s pomočjo poskusa sledi še skupna ugotovitev o velikosti vzgona, ki jo poveljo v obliki.

Arhimedovega zakona:

Vsako telo, ki je delno ali popolnoma potopljeno v tekočini, je navidezno toliko lažje, kolikšna je teža izpodrinjene tekočine.

Poskus: (prikazuje odvisnost sile vzgona od specifične teže tekočine) V vodo potopimo jajce. Z dodajanjem soli povečujemo specifično težo vode. Vzgon se zato poveča in jajce se dvigne proti površini vode.

IV. DODATEK ZA SPOSOBNEJŠE UČENCE

S poskusom smo ugotovili smer in velikost vzgona. Do enakega rezultata pridemo tudi z razmišljanjem ob naslednjih vprašanjih (vprašanja postavlja učitelj učencem pred tablo):

- Označi na sliki (1) smeri sil, ki delujejo na kvader zaradi hidrostatičnega tlaka!
- Katere sile so nasprotno enake in katere različne?
- Kateri sili vplivata na premik kvadra?
- Zapiši hidrostatični tlak na zgornjo in spodnjo osnovno ploskev kvadra!
- Zapiši sili F_1 in F_2 s pomočjo izrazov, ki si jih dobil za hidrostatični tlak p_1 in p_2 !
- Zapiši sedaj rezultanto sil F_2 in F_1 !
- V katero smer deluje rezultanta sil F_2 in F_1 ?
- Kaj lahko poveš o rezultanti sil F_2 in F_1 in o vzgonu na potopljeno telo?
- Napiši končni izraz za vzgon. Pri tem upoštevaj, da je prostornina kvadra $V = a \cdot b \cdot c$, osnovna ploskev kvadra $S = a \cdot b$, višina kvadra $c = h_2 - h_1$

Skrbnost in občutljivost pri obravnavanju pesmi

V šolah učitelji marsikje nekritično izbirajo pesmi za obravnavo in nastope ter jih ne razlože dovolj. Prešeren npr. ni tak pesnik, ki bi ga lahko povsod, vedno in vsakdo deklamiral.

Izbor pesmi za posamezno starost in okolje je zelo važen. Pri tem ne sme biti najpomembnejše, da teče beseda, ampak da je pesem doživeto in lepo povedana, kar lahko sledi zgolj iz razumevanja izraznosti.

Nastopajoče in poslušalce je treba pripraviti. Že v osnovni šoli bi morali delati veliko natančneje, ob nekaj pesmih organizirati ves stopnji primeren interpretacijski aparat.

V sedmem razredu morda učitelj obravnava pesem Apela in Čevljarja (najdemo jo v berilu). Za to stopnjo je dokaj težka, saj je za pravo razumevanje potrebno poznati ozadje sporov med Kopitarjem, Čopom in Prešernom, umetniške nazore in delo teh mož, njih značaj, kulturnopolitična načela, vlogo kritike idr. Gre namreč za satiro, le-ta pa ima vedno veliko razumskih prvin, ki so povezane z nekimi dejstvi. Vendar se lahko omejimo na poglobljene stvari, ki jih otrok lahko razume. Pri spoznavanju teh napravimo kratek uvod, glavno izhodišče pa je pesniško besedilo, v tem primeru tudi glede povezave z antično kulturno zgodovino.

Kot jezikovna umetnina je pesem sijajna, a ravno tako težka, saj so nekateri izrazi odmaknjeni od današnjih, drugi pa zaradi asociacij in namigov zahtevajo posebno razlago. Zato se ne smemo zadovoljiti le s pripombami, ki sledijo pesmi (avtorji zaradi obsega knjige pač ne morejo iti v preveliko širino, mnogo je prepuščeno učiteljevemu znanju in njegovi iznajdljivosti). Razen tega se nekateri učitelji izgublajo v dolgozveznem in suhoparnem prikazovanju sheme soneta (v zgolj geometrijskem okviru abba... cdc itd.) in njegove metrične zgradbe, ki jo narišejo in še poudarjajo s skandiranjem ter s tem porušijo naravni ritem. Učenci lahko z opazovanjem veliko povedo sami.

PESEM JE POSEBNA ORGANIZACIJA SLIKOVITEGA JEZIKA

Ravno tako z vprašanji ugotovimo, katere besede in izrazne zveze razumejo in katerih ne. Pri tem primerjamo, kako bi rekli danes, ponekod vidimo, da je Prešernov izraz pristnejši, lepši, slikovitejši. Največ jih lahko uporabljamo še danes, a jih po krivici pozabljamo, zamenujemo z novimi, včasih si-

cer ravno tako zanimivimi, bogatimi, a velikokrat izumetničenimi, osiromašenimi. Toka razvoja jezika seveda ne moremo povsem zaustaviti, lahko pa nanj vplivamo. Klasični, nemalokrat tudi moderni ustvarjalci besednih umetnin nas dostikrat poučijo, da zaradi oženja duhovnega odmevnega prostora jezik včasih preveč krčimo in kvarimo.

To se dogaja v vseh jezikih, tehnična doba namreč zlasti za prvinskost in pomensko pestrost umetniške besede nima dosti posluha. Nastaja besedje poimenovanj, suhih abstrakcij, močno se izgublja občutek za metaforičnost, četudi je v modernem jeziku še marsikje dana, celo v tehničnem izrazju. Ugaša pač dinamičen psihični odnos med predmetom, pojavom in besedo.

„Podoba na ogled postavi“ je zapisal Prešeren (danes: razstavi sliko). Poznamo sicer še vedno več zvez z besedo ogled, ogledati si (tudi slike), beseda podoba je dobila nove odtenke, a ohranjena je tudi v prej navedenem pomenu. Drugi verz bi lahko uporabili kot pregovor: Ljubi bolj resnico kakor hvalo! Zadnja dva verza v prvi kitici sta grajena na nasprotjih: „zljalo neumno“ (izraz ima močno slabšalni pomen, vendar je danes v njem več prostaštva) in „umetni“ (danes bi rekli strokovnjak, beseda „umetni“ je nekoliko spremenila pomen, tako da ločimo besedi umetni in umetniški, čeprav imamo pojmovno zvezo umetna obrt).

Vsa prva kitica, ki sicer teče kot umirjena izjava, ima vendarle nekaj hudomušnega in sproži radovednost. Pričakovanje se zbudi po besedah „zad skrīt“. Tako deluje kot ekspozicija v kakšni drami. In res sledi prvi dogodek („dejanje“); glavni igralec je tu „čevljarček“ (pomanjševalnice so pesniku sploh priljubljene besedne oblike, z njimi včasih doseže blagohotnost, ljubkost, včasih jih povezuje z ironijo in žalostjo) ter predmeti, na katere se spozna. Tudi beseda smolec izraža hkrati snov, ki jo uporabljajo obrtniki. Iz vseh teh besed si predstavljamo sicer nerodnega možarkarja (čevljarški poklic je v izročilu pač po mnogih predstavah smešen), ki pa je vendarle za nekaj sposoben, in to je treba spoštovati. Razliko med umetnostjo in obrtjo — le-ta je pač vedno duhovno ožja — prikaže izbor besed z rahlo ironičnim prizvokom: s kopiti, smolec, obuvalo, jermeni (in seveda obiskovalčeva koncentracija na slednje). Hkrati je čutiti povezanost dejavnosti in nekaterih spoznanj, zato zadnji

verz ne zveni nič ironično, besedi „koj popravi“ zrcalita načelno spoštovanje sposobnosti drugih. Tretje „dejanje“ je podobno prvemu, besedne zveze izražajo časovni presledek, pojavi se nov posrečen izraz za čevljarja: mož kopitni; zadnja beseda s korenem jasno namiguje na neko ime. Gledalčevo početje (v alegorijo se že vrine paralelna resničnost) sproži nevoljo, kulminacijo napetosti.

To izraža zadnja kitica, ki je nekaj prelom (peripetija) v slikarjevem dostojanstvu; pesnik doseže to v kratki, ponosni izjavi z besedami „zavrne ga obraznik imenitni“. Sledi apostrofa, z njo pesem preide iz alegoričnih konkretnih detajlov v nagovor, ki velja vsakemu posamezniku, zato je hkrati posplošitev (posrečen je izraz „napačen si očitari“), nato pa sledi beseda, ki smo jo sprejeli v taki obliki kot pregovor (nekateri drugi indoevropski jeziki imajo podobne pregovore). Pri Prešernu ima seveda dve funkciji: konkreten namig in posplošitev, a ta je uporabna za vsak nov konkreten primer, kot so sploh pregovori. To je neke vrste razplet s sklepnim akordom v nauku, ki pa je hkrati satirična o. Duhovitost je v tem, da kljub vzporednemu miselnemu toku ostane alegorija v sebi zaokrožena, čeprav se konča v na videz polnem razkritju besedne igre z imenom resnične osebe in z resničnimi dogodki. Vse to omogoča velika domiselnost pri izbiri, celo tvorbi in stvari besed, v iskrivih asociacijah, v konotativni razgibanosti.

Kako bomo take in druge stvari obravnavali, je odvisno od stopnje, od učiteljevega znanja, njegove spretnosti, od časa in posebne atmosfere. Obrazcev in kalupov se bomo seveda izogibali. Razlaga v osnovni šoli naj ne bo dociranje, ampak sproščen, ilustrativno bogat smiselno povezan pogovor.

Ko obravnavamo celotno zgradbo, ne smemo ostati le pri okvirnih značilnostih (omenjene sheme), ampak moramo spoznati gradnjo stavkov — prostih in zloženih, ti namreč ustvarjajo splet izpovedi; gre za povezovalne in prehode, ki jih v tej pesmi (kakor sploh v klasični poeziji) poudarjajo še ločila.

ZVOK MOČNO UČINKUJE NA DOŽIVETJE

Važna je tudi zvočna ureditev pesmi. Pri njej namreč pridejo do izraza ritem (ne metrum) in figure, zlasti rime. Slednje niso le za okras, ampak imajo tudi vlogo povezovalja (zvočnega in smiselnega) ter

ritmičnih in zlasti melodičnih učinkov.

Učitelj slovenščine (tudi tujih jezikov, saj veljajo tam v različnem obsegu enaka načela), bi moral biti tudi dober recitator. Ne samo zaradi pesmi, tudi branje kakšnega proznega odlomka ali pripovedovanje zahteva recitacijske sposobnosti. Med svojim študijem bi moral vsak učitelj jezikov opraviti temeljit tečaj za tovrstno urjenje. Tega žal zdajšnja organizacija in doba študija ne moreta dati.

Nerodno in seveda vzgojno ter snovno neuspešno je, če učitelj v šoli hitro in površno (zvočno interpretacijsko napačno ali slabo), posreduje pesem, nato pa pri znanju na pamet zahteva tisto, česar sam ni dal, ali pa sploh ne posveča nobene pozornosti pravilnemu, smiselnemu deklamiranju. Prav ničeno je poslušati otroka, ko drdra (lajna) npr. pesem Povodni mož, ne da bi upošteval ritmične impulze, enjambemente in celo najostrovnejši pravilen izgovor (pesem ima pač nekaj posebnosti gorenjskega narečja). Potem včasih ugotovimo, da cele vrste besed ne razume, kaj šele namige, povezanost z ljudskim izročilom, s folkloro, z nekdanjo ljubljano.

Seveda učenec vseh podrobnosti ne more pridobiti že v osnovni šoli, toda če ga pustimo praznega tam, kjer bi mu lahko kaj dali, smo zamudili veliko, včasih pa napravili celo škodo. Morda bo kakšnega pesnika ali pesem prav zasovražil.

Sploh ni preveč smiselno dati dolge pesmi za učenje na pamet, in to še v kratkem roku. Tudi ne smemo zaradi spoštovanja do našega največjega pesnika pretiravati ravno z učenjem njegovih pesmi. Celotna proslava kulturnega praznika je dobro, če slišijo učenci tudi druge pesmi, vse do najnovejših, ter tako spoznajo kontinuiteto razvoja, slogovne premike.

Pesem mora biti estetsko doživljeno. Če učenec doimajoče in nerazumljive pesmi, če v šoli trepetajo, kaj bo, ko bo prišel na vrsto in se česa ne bo spomnil ter bo povzročil učiteljevo jezo, smo napravili slabo uslugo odnosu do poezije in umetnosti sploh. Umetnost moramo otroku tako približati, da se bo ob njej vzradostil, da ga bo kaj pretreslo in zagrabilo, a da jo bo tudi razumeval. Tako bo sam od sebe želel ponovnega stika z njo in navezadnje čutil stalno potrebo po njej. V takem ozračju bo morda kdo tudi sam začel ustvarjati.

MIRKO KRIZMAN

Seminar iz fizike: Mehanika tekočin

Društvo matematikov, fizikov in astronomov SRS je tudi letošnjega februarja organiziralo tradicionalni strokovni seminar. Letos je bil na vrsti fizikalni seminar z naslovom Mehanika tekočin. Strokovni del seminarja so pripravili na odseku za fiziko fakultete za naravoslovje in tehnologijo pod vodstvom dr. Petra Gosarja. Pri seminarju sta sodelovala še zavod SRS za šolstvo, ki je poskrbel za popoldanski metodični del seminarja, in inštitut za matematiko, fiziko in mehaniko.

Strokovni del seminarja je bil dobro organiziran in skrbno pripravljen. Predavanja so se lepo vključevala v glavno temo seminarja. Dr. Peter Gosar je začel z uvodnim delom v mehaniko tekočin, izpeljal je splošno gibalno enačbo in Navier — Stokesovo enačbo za gibanje tekočin. Drugi predavatelj so obravnavali posebne primere gibanja tekočin, in sicer: dr. Lovro Pičman brezvrtično gibanje nestisljive tekočine, dr. Rudolf Kladnik vrtiččenje v idealni tekočini, dr. Darko Jamnik gibanje viskoznihi tekočin, dr. Mitja

Rosina upor in vzgon v tekočinah, dr. Gabrijel Kernel valovanje na vodni površini, dr. Sergej Pahor Zvok v tekočinah, dr. Janez Strnad je govoril o udarnih valovih in pojavih pri nadzvočnih hitrostih in dr. Zdravko Petkovšek o dinamiki atmosfere. K strokovnemu delu je treba šteti še popoldansko predavanje dr. Roberta Blinca o osnovah mehanike tekočin kristalov. Udeleženci seminarja so v anketi pohvalili izredno lepo zaokrožen program predavanj. Še posebno so jih navdušila tista predavanja, pri katerih so posamezne primere gibanj ponazarjali s poskusi kot gibanje viskozne tekočine, površinsko valovanje. Zanimivo je bilo predavanje o dinamiki atmosfere, saj je seglo na področje meteorologije. Iz tega področja smo v popoldanskem času gledali komentirane filme: Vetrovni stržen, Glavni vetrovi, Iznad horizonta.

Prvi popoldan je bil metodični del seminarja. Janez Ferbar je govoril o novi fiziki v osnovni šoli. To predavanje je bilo pravzaprav nadaljevanje predavanja, ki je bilo v Porto-

rožu decembra lani. Uvajanje novih metod hkrati z učenikom je temeljito pripravljeno. Za nadaljnje delo bodo še posebno koristna mnenja in pripombe učiteljev, ki delajo letos po novem učbeniku. V pogovoru po tem predavanju se je izkristaliziralo mnenje, da bi potrebovali list za metodiko pouka fizike. Če pa hočemo, da se bodo praktične vaje učencev res uveljavile po vseh šolah, bo treba poskrbeti za to, da učitelj fizike ne bo hkrati proizvajalec sicer preprostih, a nujno potrebnih potrebščin za poskuse.

V anketi so udeleženci seminarja izrazili željo, naj bi bilo na seminarju več metodike pouka fizike. Ugotavljali so, da

je bilo premalo časa za izražanje mnenj in za pogovor. Temu bi se dalo hitro ustreči tako, da bi seminar podaljšali za en dan. Če bi bil seminar daljši, bi bil pouk v šolah preveč okrnjen, zato smo že letos v seminarju vključili tudi soboto. Med početnicami seminarja skoraj nismo mogli organizirati zaradi predavateljev iz univerze. Udeležencev seminarja je bilo 75 iz 52 šol in ustanov. Prevladovali so srednješolski profesorji fizike. Obisk predavanja je bil vse dneve stalen, zadnji dan so prišli celo kolegi, ki niso bili pripravljeni za seminar.

Sekretarka seminarja:
MARTINA KOMAN

Predšolski otrok — »oče prihodnjega človeka«

Zveza prijateljev mladine Slovenije je pravkar izdala knjigo RAZVIJAJMO SPOSOBNOSTI PREDŠOLSKEGA OTROKA, ki je plod načrtnega in usklajenega truda skupine strokovnjakov — pedagogov, psihologov, zdravnikov in drugih. Ker je to prvo tovrstno delo s področja vzgoje predšolskega otroka na Slovenskem, smo zaprosili glavno urednico knjige dr. MILICO BERGANTOVO, izredno profesorico na oddelku za pedagogiko filozofske fakultete univerze v Ljubljani, naj bralcem „Prosvetnega delavca“ pove nekaj svojih misli o tej knjigi.

Znano je, da posvečajo sodobne antropološke znanosti otroku, posebno predšolskemu, vedno večjo pozornost. Nekateri celo slikovito pravijo, da je naše stoletje „stoletje otroka“. Kaj menite o tem?

„Predšolska vzgoja je bila dolgo časa zanemarjena celo v pedagoški znanosti. K njenemu napredku so največ pripomogli pediatri, pedopsihiatri, psihanalitiki, psihologi itd. Nekako 50 let je že od tega, ko je postopoma začelo prdirati dragoceno spoznanje, da je predšolski otrok „oče prihodnjega človeka“, kar zadeva njegovo inteligentnost, kasnejše duševno zdravje in celo morebitne socialne odklone. Skratka: v dobi otrokovega predšolskega razvoja postavljamo temelje celotne človekove osebnosti.

Danes zagotovo vemo, da vzgoja v predšolskem obdobju in v kasnejših letih ni samo razvijanje telesa; tudi ni samo poučevanje otrok in razvijanje otrokovih razumskih sposobnosti. Vzgoja mora zajeti celotno otrokovo osebnost. Poleg telesa in razuma mora zajeti tudi razvoj otrokovih socialnih čustev, saj bomo prav na otrokovo čustveno doživljanje naslonili socialno, moralno in estetsko vzgojo. Vzgoja mora vedno upoštevati tudi otrokove prirojene sposobnosti in posebnosti ter gledati v otroku svojevrstno, enkratno, a enakovredno osebnost.

Takšno spoznanje vse do danes še ni dovolj prodrlo v praktično pedagoško delo, še manj pa v širšo javnost. Večina staršev ve o tem, žal, zelo malo. V pedagoških pa tudi v ne-pedagoških krogih je namreč dolgo časa veljalo zmotno prepričanje, da je zgolj šola ter nadaljevanje šolanja edina možnost za intenzivnejši razvoj otroka in tudi odraslega človeka. Novejše longitudinalne raziskave pa ponovno potrjujejo velik pomen predšolske vzgoje za otrokov nadaljnji razvoj. V času, ko so otrokove sposobnosti še izredno plastične, lahko zlasti na nekaterih duševnih področjih dosežemo izredno pomemben razvoj, kakršnega v kasnejši šolski dobi ne moremo več. Presenetljiva so, na primer, spoznanja, da lahko najbolj dvignemo otrokov umski količnik prav v ranem predšolskem obdobju, med šolanjem pa se količnik že dokaj ustali. Posledica zanemarjene predšolske vzgoje je lahko zmanjšanje umskega količnika.

Znano je, da so socialno in mentalno-patološki pojavi pri mladini tesno povezani z družinskimi razmerami. Zato jih je težko popravljati ali zdraviti. Duševna higiena trdi, da je predšolsko obdobje čas, v katerem je otrok najbolj ranljiv in čustveno občutljiv; je torej izredno malo odporen do raznih čustvenih obremenitev. Prav zato lahko rečemo, da pologa predšolska družinska vzgoja temelje otrokovega duševnega zdravja in lahko tudi zvišuje njegovo kasnejšo odpornost ob težavnih življenjskih okoliščinah. V neugodnih družinskih razmerah in ob napačni vzgoji pa lahko povzroči otrokovo prihodnjo neuravnovešenost ter neodpornost do duševnih in

socialnih obremenitev. Danes torej zagotovo vemo, da lahko storimo za razvijanje otrokovih sposobnosti že v predšolski dobi veliko več kot kasneje, med dolgotrajnim otrokovim šolanjem (npr.: kar zadeva otrokov čustveni razvoj, razvoj njegovega umskega količnika, odpornost do duševnih obremenitev ipd.).

Vsa ta spoznanja so povzročila tudi pomemben premik na področju poznavanja šolskega sistema. V svetu so se začela pojavljati stremjenja, naj bi šolske obveznosti ne podaljševali samo navzgor, marveč tudi navzdol. Takšnemu stremljenju v prid govori staro in že preskušeno spoznanje, da se otrok v predšolskem obdobju igraje in najlaže (na)učí, na primer, tujega jezika. Takšnih primerov bi lahko našteali še več.

— Osvetlite, prosim, mesto predšolskega otroka v naši družbi!

„Moderni nazori antropoloških znanosti so le počasi prodrli tudi k nam, saj smo na predšolskega otroka dolgo časa gledali zgolj kot na objekt zdravstvene nege in socialnega varstva. Zahvaljujoč nenehnemu kritičnemu spremljanju najnaprednejših znanstvenih tokov v svetu, se tudi pri nas vse bolj zavedamo velikega pomena predšolskega razvojnega obdobja za otrokov nadaljnji razvoj; pri tem mislimo na velike razvojne možnosti v tem obdobju, pa tudi na preventivo glede duševnega zdravja zoper kasnejše socialne odklone pri mladini, kakor tudi na pravočasno učinkovito preprečevanje kasnejše šolske neuspešnosti naših šolarjev, dijakov in študentov — od osnovnih do visokih šol.

Zelo razveseljiva je misel, naj bi že ob šolski reformi razširili šolsko obveznost tudi navzdol, s čimer bi se vključili v najmodernejše pedagoške tokove v svetu. To pomeni, da bi v predšolske ustanove obvezno vključevali vse otroke vsaj od petega leta starosti naprej. S takšnim ukrepom bi veliko pripomogli tudi k zmanjšanju socialnih razlik pri otrocih.“

— Družina je temeljna družbena celica, ki vzreja in vzgaja otroke. V času, ko se „širša družba“ še ne zanima dovolj za otroke, je torej izredno pomemben dejavnik na področju predšolske vzgoje naših otrok...

„Vsekakor! Ni pa razveseljivo, da opažamo za to, ker starši ne vedo za široke razvojne možnosti predšolskega otroka, v SR Sloveniji pojav, ki ga imenujemo rahla vzgojna zanemarjenost predšolskih otrok. Ta nastaja deloma tudi zaradi velikega priseljevanja podeželskega prebivalstva v mesto. Znano je, da naša tradicionalna podeželska vzgoja ne pospešuje razvoja otrokovega govora, ga zanemarja ali celo zavira po načrtovanju: „Manj govori, pa več delaj! In vendar je govor eno izmed najučinkovitejših sredstev za razvoj duševnih sposobnosti. Na primer: za razvoj mišljenja ter ne nazadnje tudi za vzpostavljane ustreznih socialnih odnosov med ljudmi, pa tudi za zmožnost otrokovega izražanja

samega sebe. Na vseh teh področjih je naša podeželska vzgoja dokaj pomanjkljiva. Zato se otrokova osebnost ne more polnovredno razvijati ali je celo nekoliko zatrta.“

— Namen knjige RAZVIJAJMO SPOSOBNOSTI PREDŠOLSKEGA OTROKA je torej posredovati poklicnim in naravnim vzgojiteljem nekatera najnovejša spoznanja antropoloških znanosti na področju razvoja in vzgoje predšolskega otroka, hkrati pa je knjiga tudi poziv vsem, ki se ukvarjajo z našimi malčki, naj začno na predšolsko dobo in predšolsko vzgojo gledati bistveno drugače. Kakšen je po vašem mnenju bistveni pomen in namen te knjige?

„Kakšno je sedanje stanje predšolske vzgoje pri nas, posebno v družini, smo že povedali. Zato se je pokazala nujna potreba po ustreznih sodobnih strokovni, vendar pa poljudno napisani knjigi, ki bi obravnavala predšolskega otroka, možnosti za njegov razvoj in predšolsko vzgojo. Pobudo zanjo je dala Zveza prijateljev mladine Slovenije, saj so prav pri tej organizaciji iskale nasvete številne vzgojiteljice iz predšolskih zavodov, ki so pomanjkanje tovrstne strokovne literature še posebno občutile. Težišče vzgoje predšolskega otroka je gotovo v družini, čeprav so ravno predšolske vzgojnovarstvene ustanove nepogrešljiva družbena pomoč staršem pri pravilni, načrtni in poglobljeni vzgoji. Zato naj bi takšna knjiga zajela nekatera najpomembnejša poglavja s področja (družinske) vzgoje predšolskega otroka. To je bil prvoten koncept; le-ta pa se je med zbiranjem in obdelavo gradiva nenehno izpopolnjeval. Knjigo smo začeli pisati ne le kot nekakšen priročnik za predšolsko vzgojo v pomoč vzgojiteljicam za delo s starši, marveč z namenom, da bi postala sredstvo za izboljšanje metod vzgojnega dela v predšolskih ustanovah in družinah. Zato smo v njej objavili sezname ustreznih igrač,

prikladnih za posamezne razvojne faze predšolskega otroka, seznam kakovostne literature od najpreprostejših slikanic do „pravih“ knjig itd.

Končni rezultat naših skupnih prizadevanj je torej delo, ki je lahko razumljivo za starše; to je nadvse pomembno, saj je znano, da v naših predšolskih vzgojnovarstvenih ustanovah še zdaleč niso zajeti vsi predšolski otroci. Prvotna zasnova knjige se kaže zdaj samo še v „Dodatku za vzgojiteljice“, ki vsebuje tri poglavja: poglavje o metodah izobraževanja staršev, poglavje o spolni vzgoji v predšolski dobi ter poglavje o pravi otroka na šolo.

Vsa poglavja v knjigi so prispevali naši priznani strokovnjaki — pedagogi, knjižničarji, psihologi, zdravniki, psihiatri ter uspešni praktiki s področja predšolske vzgoje. Marsikaj, kar je objavljeno v tej knjigi, ni bilo objavljeno še nikjer. To velja zlasti za najsodobnejše pedagoške, psihološke, duševno higienске, sociološke in druge izsledke, ki izčrpneje osvetljujejo nekatera področja občutljivega razvojnega obdobja predšolskega otroka (npr.: o sposobnosti učenja v predšolski dobi, o religiji in vzgoji, o pomenu televizije za predšolskega otroka, o težko vzgojljivem predšolskem otroku ipd.). Knjigo priporočam zlasti staršem in vzgojnovarstvenim ustanovam ter družbenim delavcem, katerih prizadevanja so posredno ali neposredno povezana z življenjem predšolskih otrok. Pozivam učitelje in učiteljice v osnovnih šolah ter vzgojiteljice, medicinske sestre in druge, naj s svojim strokovnim ugledom pripomorejo, da bo knjiga RAZVIJAJMO SPOSOBNOSTI PREDŠOLSKEGA OTROKA prodrila v vse družine, kjer imajo predšolske otroke. S tem bo knjiga dobila priznanje, ki ga zasluži ter polnovredno opravila svoje koristno vzgojno prosvetiteljsko poslanstvo.“

Vprašanja: V. T. ARHAR

Stiskalnica, Jože Kobe, 12 let, osnovna šola Brezovica pri Ljubljani — s VII. razstave Likovni svet otrok

Ne tako, kolegice!

Ko otrok čestita svoji mami za 8. marec, je to vedno doživetje za oba.

Premagovala sem solze ganotja, ko mi je moj prvošolec, po nastopu za mamice s posebnim, skrivnostnim glasom rekel: „Nekaj imam zate!“ Za hrbotom je prelagal ta „nekaj“ iz roke v roko. In potem mi je pokazal tri čestitke. Drugo za drugo je razgrinjal na mizo. Trije šopki v vazi. Vaze so bile skoraj enake, le zvončki so bili v vsaki drugače potaknjeni. Posebno mi je bila všeč tista, kjer sta dva prav majhna cvetka konj kukala čez rob vaze.

Z dvomom v glasu me je sin vprašal: „Ali so ti res všeč, ali so res lepe?“ Potrdila sem in ga poljubila. Potem pa je rekel: „Veš, tovarišica pa mi je za tole dala oceno tri do štiri.“

Bila sem žalostna.

O tem sem povprašala njegovo učiteljico. Potrdila je, da je res ocenjevala čestitke za mamice.

Tole sem napisala kot mati in prosvetna delavka sebi in kolegicam v razmišljanje: ali ne delamo (zaradi svoje poklicne vne?) včasih nasilja nad otrokovimi najpristnejšimi čustvi?

M. V.

Lepo je živeti (Foto: M. Pal)

VZGOJA IN VARSTVO

Metoda je igra

Pri reviji OTROK IN DRUŽINA že štiri leta izhaja posebna priloga z naslovom VRTEC. Ureja jo Olga Vipotnikova. Naprosili smo jo, naj nam odgovori na nekaj vprašanj.

— Komu je „VRTEC“ namenjen in zakaj ste ga začeli izdajati?

„Namenjen je staršem otrok, ki iz kakršnegakoli razloga niso deležni družbene vzgoje. In teh je kar 80 %. Mnogo — glede na današnji čas, ko vemo, kako pomembna je vzgoja v prvih letih otroštva. Da je bil tak priročnik res potreben, je pokazalo že povečanje števila naročnikov: pridobili smo kar 6.000 novih. Starši sami so nas usmerjali: da premalo vedo, kako naj se z otrokom igrajo; kako naj ga uvajajo v svet domišljije in prvega oblikovanja, saj komaj najdejo čas za bežne odgovore. Kje pa je moč in sposobnost, da bi v otroku izvali radovednost in zanimanje? Starši so iz najrazličnejših socialnih struktur — od preprostih delavcev do visokošolsko izobraženih. Kaže, da so pred otrokom vsi v podobnem položaju.“

— Na kaj najbolj pazite pri vsebini?

„Da dobi vsak nekaj za svoje veselje in izpopolnitev: nekaj risarskih zgledov za najmlajše; so tudi besedila in naloge, po katerih radi segajo prvošolci in drugošolci. Vzgojiteljice najdejo nasvete, kako usmeriti otrokovo ustvarjalno sposobnost glede na zanimanje. „VRTEC“ pa je seveda predvsem priročnik za starše, ki svetuje, kako naj se otroci v igri spoznavajo z interesnimi področji in pravili življenja.“

— Predstavite nam, prosim, letošnje in prihodnje načrte.

„Začetek je bil težak. Skupaj z vzgojiteljsko šolo — zlasti z njihovo metodičarko — smo odbirali besedilo ter se mučili, kako z besedilom in risbo izraziti določeno vsebino, pa tudi z igro in domisljico. Iz leta v leto smo iskali novo vsebino, razširjali smo interese. Ugotovili smo, da pri naših otrocih čisto pretiravamo z umskimi zahtevami, zapostavljamo pa čustveni in motorični razvoj. Skušali smo ustvariti ustrezno vsebino za različne vrste otrok: tiste, ki se ukvarjajo bolj z likovno smerjo, pa z ritmiko in tudi z glasbo. Od tega smo imeli najmanj — saj je tudi najmanj staršev glasbeno izobraženih.“

Letos nameravamo izpopolniti prav glasbeno področje: preprosto in uporabno. Z letošnjim januarjem smo dobili v uredništvo nove, za to področje usposobljene ljudi. Mislim, da bomo lahko vse več dajali tudi vzgojiteljicam.“

— Ste že pomislili, da bi izdali poseben priročnik najboljših sestavkov?

„Da, vendar bi za to potrebovali dodaten denar. Vemo pa tudi, da mnogi naročniki spravljajo izvode in jih razvrščajo po številkah. Letos bomo z junijsko številko izdali poseben ovoj, v katerega bodo lahko vložili priloge „VRTEC“ — morda tudi za vsa leta nazaj, ne samo za letošnje leto. Tako si bodo vsi, ki se zanimajo za vzgojo otrok, tako rekoč sami sestavili priročnik za vsakdanjo rabo.“

— Še nekaj misli o odnosu vrtec (ali vzgojnovarstveni zavod) — šola.

„Za nas je temeljna metoda — igra. Vse, kar podajamo otroku, kar ga „učimo“, ga učimo igraje. Tako ne podiramo njegovega otroštva, temveč ga bogatimo.“

Male šole počasi povzemajo enako metodo. In to je dobro: tako nastaja naravna povezava med vrtecem in šolo. Otrok se igraje uči, vrtec pa se ob šoli organsko vrašča v družbo.“

Pogovor vodila: NEŽA MAURER

